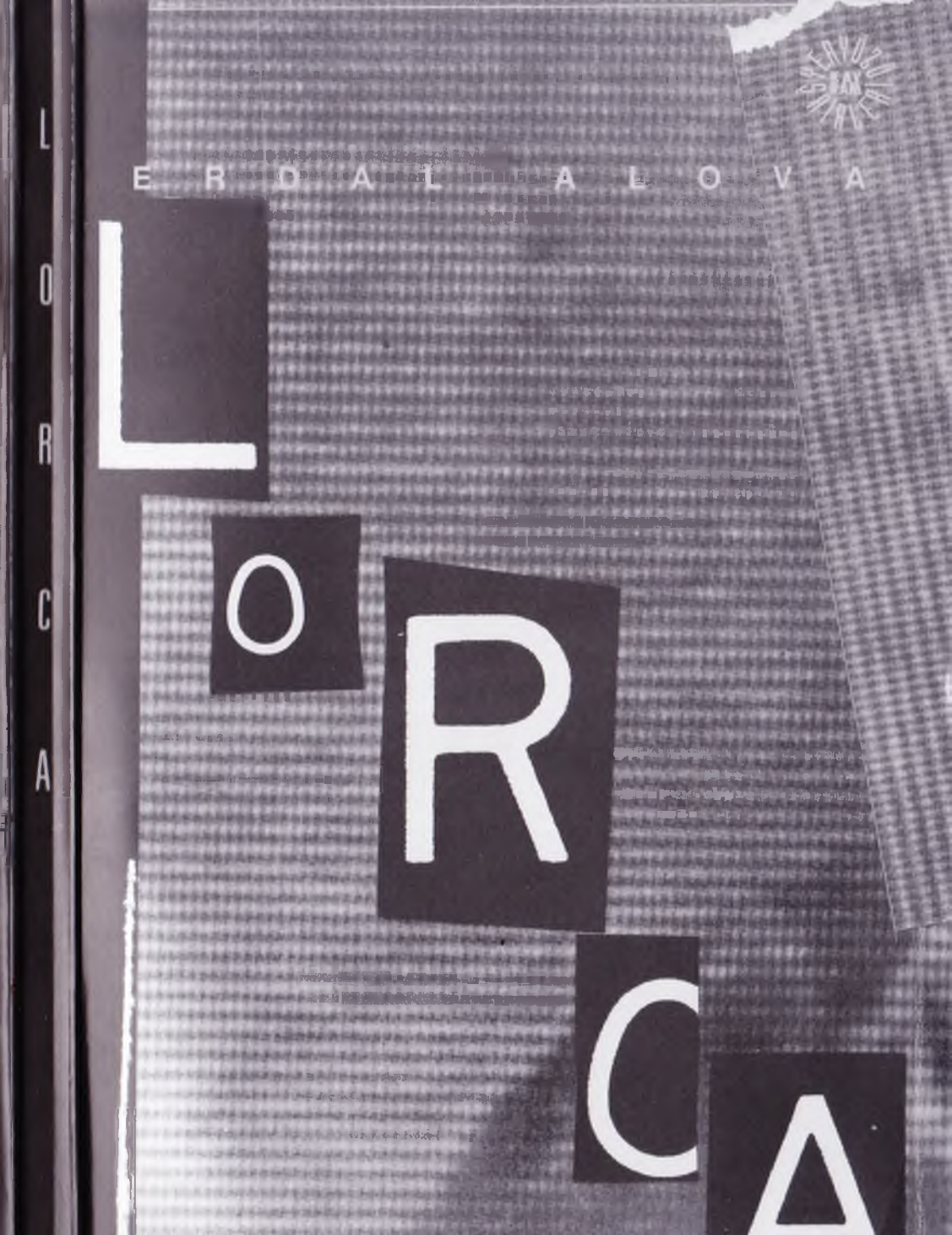

E R D A L A L O V A
L O R C A
L O R C A

Çağımızın en ünlü İspanyol şairi **Federico Garcia Lorca** 1898'de Granada'da doğdu. İç savaşın patlak verdiği ilk günlerde faşistler tarafından kurşuna dizilerek öldürüldü. Mezarının nerede olduğu bugün de bilinmemektedir. Lorca İspanyol şiirinin yerleşik biçimlerini çağdaş bir duyarlıkla yoğurarak zenginleştirmiş, çarpıcı imgelerle dolu, lirik özelliğini hiç yitirmeyen, son derece etkili bir şiir yaratmayı başarmıştır. Bu kitapta şairin bütün şiirlerinden seçmelerin yanında, ölümünden yaklaşık elli yıl sonra bulunan "Karanlık Aşk Soneleri"nden örnekler de yer almaktadır.

FEDERICO GARCIA LORCA

Bütün Şiirlerinden Seçmeler

ERDAL ALOVA

KAY RAM

Bilge abla'ya sevgilerimle... E.A.

İÇİNDEKİLER

Lorca Şiirinin Kökleri *Erdal Alova* **11**

ŞİİR KİTABI'ndan (1921)
Küçük Alan Baladı **19**
Yarıda Kesilen Konser **22**
Deniz Suyu Baladı **23**
Düş **24**
Yeni Türküler **25**

CANTE JONDO ŞİİRİ'nden (1921)
Üç Irmağın Küçük Baladı **29**
Siguiriya Gitana Şiiri'nden
Gitar **31**
Sessizlik **32**
Solea Şiiri'nden
Köy **33**
Hançer **34**
Saeta Şiiri'nden
Okçular **35**
Gece **36**
Sevilla **37**
Saeta **39**
Balkon **40**
Çıksabah **41**
Yolculuk **42**
Lola **43**
Ölünce **44**
Malaguena **45**

İLK TÜRKÜLER'den (1922)
Çeşitlemeler **49**
Yarım Ay **50**

TÜRKÜLER'den (1821-24)
Pencereden Noktürnler (4) **53**
Aylardan Bir Kemer **54**
Şematik Noktürn **55**
Ağlıyor Kertenkele **56**
Şaşkın Türkü **57**
Atlının Türküsü (1860) **58**
Gerçek **60**
Türkü **61**
Doğan Ay **62**
Serenad **63**
Dilsizler Sokağı **64**
Seherde Öldü **65**
Dilsiz Çocuk **66**
Elveda **67**
İntihar **68**
Başka Bir Anlatım **69**
Kumsalda İki Denizci **70**
Kurumuş Portakal Ağacının Türküsü **71**

ÇİNGENE ROMANSLARI'ndan
(1924-27)
Ay, Ay Romansı **75**
Preciosa ile Rüzgâr **77**
Uyurgezer Romans **80**
"Kızım Demişti Bana... **85**
Kara Acı Romansı **87**
Antonito el Camborio'nun
Sevilla Yolunda Tutuklanması **89**
Antonito el Camborio'nun Ölümü **91**
İspanyol Korucuları Romansı **93**

ŞAİR NEW YORK'DA'dan (1929-30)
1910 **101**
Üç Arkadaşın Masalı ve Kanonu **102**
Şafak **105**

New York **106**
Eden Gölünün Çift Şiiri **109**
Roma'ya Doğru Haykırış **111**
Walt Whitman'a Övgü **115**
Küçük Sonsuz Şiir **121**

*IGNACIO SANCHEZ MEJIAS İÇİN AĞIT (*1935) **125**

TAMARİT DİVANI'ndan (1936)
Sezilmemiş Aşka Gazel **137**
Acı Köke Gazel **138**
Karanlık Ölüme Gazel **139**
Sabah Pazarına Gazel **140**
Suda Yaralanan Çocuğa Kaside **141**
Ağıta Kaside **142**
Güle Kaside **143**
Karanlık Güvercinlere Kaside **144**

KARANLIK AŞK SONELERİ'nden (1935-36)
Tatlı Yakınma Sonesi **147**
Mektup Sonesi **148**
Şair Telefonda Sevgilisiyle Konuşuyor **149**
Şair Sevgilisine "Büyülü Kent" Cuenca'yı Soruyor **150**
Uykusuz Aşkın Gecesi **151**

Ek:
Endülüslü Denizcilerin Gece Türküsü **155**
Her Türkü **157**

NOTLAR **159**
KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ **165**
ŞİİR ADLARI DİZİNİ **169**
İLK DİZE DİZİNİ **173**

LORCA ŞİİRİNİN KÖKLERİ

1922 yılında, besteci Manuel de Falla ile birlikte *Cante Jondo* şenliği düzenleyen Federico Garcia Lorca, adsız halk şairleri için şöyle diyordu: "Üç dört dizede insan yaşamındaki en yüksek duygusal anların karmaşıklığını özetleyiverir. Bunlar lirik duygusu pek az şairce ulaşılabilen bir noktaya vardıran *cop-la*lardır.

Ay kuşatıldı
sevgilim öldü.

Bu iki halk dizesinde M.Maeterlinck'in oyunlarından daha çok giz vardır. Yalın, gerçek, temiz bir giz."

Lorca şiirinin temel sütunlarından biri olan *copla* 19.yüzyılın başına değin, İspanyol halkının düğünlerde, şenliklerde, dans eşliğinde belirli bir ezgiyle okuduğu üç dört dizelik şiirciklerdi. *Copla* söylendiğinde lavta ya da gitar susar, dans sürerdi. Ayrıca Akdeniz'in pagan ayinlerinde, bahar şenliklerinde, aşk serenadlarında *copla*nın köklerini bulmak mümkündür. Hem doğaçtan söylenebilme özellikleri, hem de kolay hatırlanabilmeleri, *copla*ların İspanyol halk şiirinin hiçbir türünde görülmediği ölçüde yaygınlaşmasına yol açtı. Köylülerin, zenaatkârların, dadıların, özellikle katır sürücülerinin yaydığı *copla*lar ağızdan ağıza dolaştı. Yaygınlaşmasıyla birlikte *copla*nın konu alanı da genişledi. Aşk *copla*larının yanı sıra, hapisane, gemici, madenci, kaçakçı ve meyhane *copla*ları ortaya çıktı.

Daha çok Endülüs'de ve Kastilya bölgesinde yaygınlaşan *copla* genellikle dört dizeden oluşur, ikinci ve dördüncü dizeleri ka-

fiyelidir. *Seguidilla, cuarteta, solea, alegria, siguiriya gitana, saeta* en bilinen biçimleridir. *Copla*nın en özgün yanı, bir tek duygunun ya da durumun, en az sözcükle, en çarpıcı biçimde, yalın bir dille anlatılmasıdır.

Türk halk şiirinin *mâni* türüyle karşılaştırılabilirse de, ben Japon *haiku*sunu *copla*ya daha yakın buluyorum. *Copla*nın imge alanı her türlü mecaz ve simgelerle örülüdür:

Aydınlanıyor kilise
sen girince içeri
ve çiçeklerle doluyor
sen oturunca
(Seguidilla)

Gözlerinle gözlerim
birbirine karıştı
çitlerdeki
böğürtlenler gibi
(Seguidilla)

Gittim sur dibine
dalgaları seyretmeye
ve denizin suları
kumlara döndü
(Cuarteta)

Genellikle kederi ve yalnızlığı anlatan *solea*lar üç dizeden oluşur:

Yaklaş bana sevdiğim
minik kertenkeleler
nasıl yaklaşırsa duvara
*
Bildiriyor bildircin
yazın soktüğünü
evde hayatının sevinci

Çok eski bir çingene havası olan şu *siguiriya* örneğinde ise bir genç kız eğretileme yoluyla nane çiçeğiyle karşılaştırılır:

Kökleri
beslenmeye başlamadan
zor açar
nane çiçekleri

Aşağıdaki iki *copla* ise, bu türün belirgin özelliklerinden olan simge ve anıştırmanın çarpıcı bir biçimde kullanılması açısından ilginçtir:

Bir bitki ölünce
acısı sapına varır
kan ağlar kökleri
çiçeği yasa bürünür

*

Sönüyor kandil
yağ kalmamış şişede
git demiyorum sana
kal demiyorum sana

*Copla*nın bir kökü Akdeniz kültüründeyse, bir kökü de, hem biçimsel özellikleri hem de söyleyiş üslubu bakımından aralarında büyük benzerlik bulunan *harca*ya (ya da *merkez*) kadar uzatılabilir. *Harca* İspanyol-Arap ve İspanyol-İbrani şairlerinin klasik Arapça ya da İbraniceyle yazdıkları *muvaşşah* olarak bilinen şiir türünün son bölümüne verilen addır. Üç ya da dört dizeden oluşan *harca*ların özelliği halkın konuştuğu Arapça ya da Roman diliyle yazılmış olmalarıydı. Genellikle bir genç kızın ağzından okunan *harca muvaşşah*ın bütün özünü ve doruğunu oluşturan en çarpıcı bölümüydü. Bilinen ilk *muvaşşah* şairi 900 dolaylarında Kordoba yakınlarındaki Kabra'da yaşayan Mokadam'dır. Ibn Bassam'a göre Mokadam klasik Arapça ya da İbraniceyle yazılan *muvaşşah*lara halkın konuştuğu Arapçadan ya da Roman dilinden aldığı deyimleri ve söz kalıplarını ekleyerek onlara *harca* adını vermişti.

Lorca'nın 1920'lerin başında yazdığı ama 1931'de yayımlattığı *Poema del Cante Jondo* (Cante Jondo-Derin Türkü Şiiri) adlı kitabının ana bölüm başlıkları, birer *copla* biçimi olan, "Siguiriya Gitana", "Solea", "Saeta" yine bir çingene havası olan "Petenera" adını taşır. Lorca'nın *copla* ruhuna uyarak olağanüstü bir sözcük ekonomisiyle yazdığı şiirler Endülüs *Cante Jondo*sunun yoğun ve dokunaklı söyleyişini yansıtır. *Cante Jondo Şiiri* bir halkın yüzlerce yıllık birikimiyle, modernizmi özümlemiş, son derece yetenekli bir şairin buluşmasının yetkin bir örneğidir. Lorca'ya göre *Cante Jondo*ya asıl kimliğini kazandıran,. toplum dışına atılmış çingenelerdir. Onların türküleri acının ve kederin sınırsız dalgalanmalarına olanak tanırlar. Bu türkülerin ortak temaları aşk ve ölümdür. Hepsinin kökünde hiçbir karşılığın bulunmadığı bir sorgulama gizlidir. Hiçbir zaman orta tonda söylenmeyen, her zaman uçlarda gezinen bu türküler, ya çözümü olmayan duygusal bir sorunu ortaya atarlar ya da onu ölümle çözerler. Her zaman, şafağı olmayan bir gecede söylenirler. Bu türkülerde kadın her yerdedir. *Cante Jondo*da kadına *acı* denir. *Coplas populares*de ya da Cante Jondo türkülerinde keder ete dönüşerek insani bir biçime bürünür.

II

20. Yüzyılın başında İspanyol yazarlarını yönlendiren iki eğilim vardı. Birincisi, 1898 İspanyol-Amerikan savaşından İspanya'nın ağır yenilgiyle çıkmasının yol açtığı sorunlar. İkincisi, Nikaragualı şair Ruben Dario'nun başını çektiği *modernismo* hareketi.

İspanya'nın son sömürgesini kaybetmesiyle sonuçlanan yenilgi İspanyol toplumunun içinde bulunduğu *apati*den silkinmesini sağlamış, bir bölük İspanyol edebiyatçısı ve aydınının İspanyol kimliğini ve ruhunu derinlemesine araştırmasını gündeme getirmişti. *Parnasçılar*ın ve *Simgeciler*in etkisinde kalan Dario ise *modernismo*yu, İspanyolca konuşulan ülkelere yayarak, uluslararası bir şiirsel üslup oluşturmaya çalışıyordu. Tam yenilgi yı-

lında İspanya'ya gelerek, Antonio Machado ve Juan Ramon Jimenez gibi önde gelen şairlere modernizmin kapılarını açtı. Öte yandan, ulusal kimlik arayışının getirdiği heyecan İspanyol gelenekçiliğinin canlanmasını sağladı. Machado Kastilya'nın şairi olurken, Gongora'dan beri uykuya dalmış olan Endülüs şiiri Juan Ramon Jimenez ile uyanmaya başladı. Ama bu şiirin asıl ayağa kalkışı, 1927 kuşağının en parlak temsilcisi Federico Garcia Lorca ile oldu. Jimenez Endülüs bahçelerini anlatırken, Lorca şiirinin kökleri Endülüs toprağının derinliklerine uzanıyordu. Şairler yüzlerce yıldır süregelen sözlü ve yazılı geleneği yeniden gözden geçirdiler. Gongora, Lope de Vega gibi ustalar yeni baştan değerlendirildi. "Eski türkülerini ortaya çıkarmakla Endülüs ruhunu bulmaya çalıyoruz," diyordu Lorca. Ve ona göre bu ruhu en kusursuz biçimde çingeneler temsil ediyordu.

Cante Jondo Şiiri'nde *siguiriya, petenera, solea, saeta* gibi çingene havalarına kişisel ses tonunu veren, onlara 20. yüzyılın duyarlığıyla yeni biçimler giydiren Lorca, 1928'de yayımlattığı *Romancero Gitano*'da (Çingene Romansları) ana tema olarak yine çingeneleri seçti.

Kökleri 14. yüzyıla uzanan romanslar, değişmeyen vezin yapılarına karşılık, yüzyıllar boyunca yetenekli şairlerin elinde zenginleşmiş, son derece esnek biçimleriyle, halk türkülerinden, en incelikli baroğa ve saray müziğinin zarif ölçülerine kadar uygulanabilen, epik-lirik nitelikte bir türdü. Klasik romansların belirgin özelliği, şiiri baştan sona sürükleyen yarım kafiyeydi. Öykülemeden çok, dramatik gerilimin ön plana çıktığı romanslar, doğaüstü öğelerin ender olarak yer aldığı, gerçekçi şiirlerdir.

Lorca, *Çingene Romansları*'nda klasik sekiz hece ölçüsünü kullanırken, eski romanslardaki birbiri peşi sıra gelen dizelerin monoton düzenini kaldırarak çift dizelerde yarım kafiyenin egemen olduğu, hem tonda hem görüntüde sürekli biçimde değişen *copla*lardan oluşan yeni bir romans geliştirdi. Edwin Honig'in de belirttiği gibi, "kişisel algılama diliyle, toplumsal duyarlığın dili arasında bir birleşme" sağlayarak, hem alışılmış hem yeni

denebilecek bir hava yarattı. 19. Yüzyılda Galicialı Rosalio Castro'nun popüler bir *copla*yla başlayarak lirik romansa geçtiğini, Antonio Machado'nun Orta Çağ romanslarının epik görkemine kendi özgün üslubu ve çağdaş diliyle yeni bir boyut getirdiğini biliyoruz. Ama *Romanslar*'ı yazarken Lorca'nın asıl esin kaynağı, halk şiiri ritmleriyle yüksek bir edebi üslubu birleştiren Gongora oldu. 17. yüzyılın bu büyük şairi, Latince sözdiziminin etkisiyle, incelikli ve stilize bir dil kurarak, halkın yaşamından aldığı lirik temaları, her türlü eğretilemeye ve söz sanatına başvurarak, barok ve yapay bir doku içinde yeniden yarattı. Latinceyi bir yana bırakırsak, Lorca'nın *Romanslar*'ı yazarken izlediği yöntem Gongora'nınkine çok benzer.

Lorca'nın *Poeta en Nueva York*'a (Şair New York'da) kadar süren şiir serüveni, bir toplumun zengin edebi geleneği içinde yoğrulan modern bir şairin, hem aydınlar hem de geniş halk yığınları tarafından sevilebilen özgün bir şiiri yaratmasına tanıklık eder.

Erdal Alova 1994

ŞİİR KİTABI'NDAN (LIBRO DE POEMAS,1921)

KÜÇÜK ALAN BALADI

Şarkı söylüyor çocuklar
sessiz gecede;
berrak dere,
sakin çeşme!

ÇOCUKLAR
Ne var o tanrısal
şenlik yüreğinde?

BEN
Siste kaybolan
çan sesleri.

ÇOCUKLAR
Bırakıyorsun bizi küçük alanda
söylerken şarkımızı.
Berrak dere,
sakin çeşme!

Ne var
bahardan ellerinde?

BEN
Bir kan gülü
bir ak zambak.

ÇOCUKLAR
Batır onları suyuna
bu kadim şarkının.
Berrak dere,
sakin çeşme!

Nedir duyduğun
kırmızı, susuz ağzında?

BEN
Kemiklerinin tadı
büyük kafatasımın

ÇOCUKLAR
İç dingin suyundan
bu kadim şarkının.
Berrak dere,
sakin çeşme!

Neden gidiyorsun uzaklara
küçük alandan?

BEN
Büyücülerle prensesleri
aramaya!

ÇOCUKLAR
Kim gösterdi sana yolunu
şarkımın

BEN
Çeşmesi ve deresi
bu kadim şarkının

ÇOCUKLAR
Uzağa, çok mu uzağa gidiyorsun
denizden ve topraktan?

BEN
Işıklarla dolu
ipekten yüreğim,
yitik çanlar,
süsenler, arılarla dolu.
Çok uzaklara gideceğim,
karşı tepelerden uzaklara,
denizlerden,
yıldızların yanıbaşına,
geri istemeye İsa'dan
kadim çocuk ruhumu,
efsanelerle büyümüş,
tüylü şapkası
tahta kılıcıyla.

ÇOCUKLAR
Bırakıyorsun bizi küçük alanda
söylerken şarkımızı,
berrak dere,
sakin çeşme!

Kavruk yeşil dalların
kocaman gözbebekleri,
yaralanmış rüzgârdan,
ağlıyor ölü yapraklara.

YARIDA KESİLEN KONSER

Bozdu armonisini
zifiri gecenin,
donuk, uykulu sus'u
yarım ayın.

Sessizce karşı çıkıyor
ayakotlarıyla kefenlenmiş arklar,
gölgenin müezzini kurbağalar
susakalmışken.

Eski köy hanında
kesildi üzgün müzik,
ve en eskisi yıldızların
kıstı ışığının sesini.

Çekildi rüzgâr
karanlık dağ mağaralarına;
tek başına bir kavak -Pythagoras'ı
düz ovanın-
kaldırıyor yaşlı elini
aşketmek için aya.

DENİZ SUYU BALADI

Deniz
gülümsüyor uzaktan.
dişleri köpükten
dudakları gök.

"Ne satarsın, akıl ermez kız
rüzgârda memelerin?"

"Suyunu, bayım, satıyorum
denizlerin."

"Ne taşırsın, yağız oğlan,
karıştırıp kanınla?"

"Suyunu, bayım, taşıyorum
denizlerin."

"Bu tuzlu gözyaşları
nerden gelirler, ana?"

"Suyunu, bayım, ağlıyorum
denizlerin."

"Nerden doğar, gönül,
bu derin acı?"

"Çok acı
suyu denizlerin!"

Deniz
gülümsüyor uzaktan.
Dişleri köpükten,
dudakları gök.

DÜŞ

Dinleniyor serin çeşmede yüreğim.
(Unutuşun örümceği,
ör onu ipliklerinle.)

Söyledi türküsünü çeşmenin suyu.
(Unutuşun örümceği,
ör onu ipliklerinle.)

Uyanan yüreğim aşklarını söyledi.
(Sessizliğin örümceği,
doku gizlerini.)

Dinledi kasvetle çeşmenin suyu.
(Sessizliğin örümceği
doku gizlerini.)

Yuvarlanıyor yüreğim serin çeşmeye.
(Beyaz eller, uzaklarda,
kesti yolunu suların.)

Alıp götürüyor su neşeli türküsüyle.
(Beyaz eller, uzaklarda,
kalan bir şey yok sularda!)

YENİ TÜRKÜLER

"Gölgeye susadım!" der ikindi.
Ay der: "Parlak yıldızlara susadım."
Dudakları arar kristal pınar
ve rüzgâr iççekişleri.

Kokulara, gülüşlere susadım ben,
yeni türkülere susadım,
ayların, süsenlerin olmadığı,
ne de ölü aşkların.

Yarının türküsüne
geleceğin dingin sularını
çalkalayan. Dalgalarını
balçığını umutla dolduran.

Hüzünden, acılardan arınmış
pırıl pırıl, usul bir türkü
arınmış hülyalardan
düşünceyle dopdolu.

Sessizliği gülüşle dolduran
lirik etsiz bir türkü
(bilinmeyene fırlatılmış
kör güvercinler uçuşu.)

Her şeyin, rüzgârın
ruhuna varan bir türkü
sonunda sonsuz yüreğin
sevincinde dinlenen.

Desen: F.G. Lorca

CANTE JONDO ŞİİRİ'NDEN
(POEMA DEL CANTE JONDO ,1921)

ÜÇ IRMAĞIN KÜÇÜK BALADI

Akar Guadalquivir
portakallar, zeytinlikler arasından.
İki ırmağı Granada'nın
iner karlardan buğdaya.

Ah, aşk
gitti gider.

Guadalquivir ırmağı
lâl rengi sakalı.
İki ırmağı Granada'nın
biri kan, biri gözyaşı.

Ah, rüzgârla
giden aşk!

Bir yol var Sevilla'da
yelkenli gemiler için;
Granada'nın sularında
yalnız iççekişler kürek çeken.

Ah, aşk
gitti gider.

Guadalquivir yüksek kule
portakal bahçelerinde rüzgâr.
Dauro ile Genil, küçük kuleler
gölcükler üstünde ölü.

Ah, rüzgârla
giden aşk!

Kim der taşır sular
çığlıklardan bir yakamoz!

Ah, aşk
gitti gider!

Taşı denizlerine Endülüs
portakal çiçeği, zeytin taşı.

Ah, rüzgârla
giden aşk!

"SIGUIRIYA GITANA ŞİİRİ"NDEN

GİTAR

Başlıyor ağıdı
gitarın.
Kadehleri şafağın
kırılmış.
Susturmak
imkânsız.
Ağlıyor tekdüze
su nasıl ağlarsa,
nasıl ağlarsa rüzgâr
yağan karın üstünde.
Susturmak
imkânsız.
Ağlıyor
uzak şeyler için.
Ak kamelyaları arayan
sıcak Güney'in kumu.
Ağlıyor hedefsiz oku,
sabahsız ikindiyi,
ve dalın üstündeki
ilk kuşu.
Ah, gitar!
Beş kılıçla
ağır yaralı yürek.

SESSİZLİK

Dinle, yavrum, sessizliği.
Dalgalanan sessizliği,
kayan vadilerin yankılandığı
sessizliği,
alınları toprağa eğilten
sessizliği.

"SOLEA ŞİİRİ"NDEN

KÖY

Çıplak dağda
bir çarmıh.
Duru su
yüzyıllık zeytinler.
Daracık sokaklarda
pelerinli adamlar,
ve kulelerde
dönüp duran
fırıldaklar.
Sonsuza kadar
dönüp duran.
Ah, ağıtların Endülüsü'nde
kaybolmuş köy!

HANÇER

Hançer
giriyor yüreğe,
saban demiri nasıl girerse
toprağa.

Hayır
Onu saplamayın bana.
Hayır.

Hançer,
güneş ışını gibi,
yakıyor korkunç
oyukları.

Hayır.
Onu saplamayın bana.
Hayır.

"SAETA ŞİİRİ"NDEN

Francisco Iglesias'a

OKÇULAR

Karanlık okçular
yaklaşıyor Sevilla'ya

Açık Guadalquivir.

Geniş, kurşuni şapkalar
ağır, uzun pelerinler.

Ah, Guadalquivir!

Uzak ülkelerinden
geliyorlar acının

Açık Guadalquivir.

Ve giriyorlar bir labirente.
Aşk, kristal ve kaya.

Ah, Guadalquivir!

GECE

Mum, lamba,
fener ve ateşböceği.

Okların
takımyıldızı.

Altından pencerecikler
titreşip duran.
Ve haç haç üstüne
şafakta sallanan.

Mum, lamba,
fener ve ateşböceği.

SEVILLA

Bir kuledir Sevilla
usta okçularla dolu.

Sevilla yaralamak.
Kordoba ölmek için.

Bir kent
uzun ritmleri gözler,
ve büker onları
labirentler gibi.
Tutuşan
asma filizleri gibi.

Sevilla yaralamak!

Oku altında gökyüzünün,
düz ovanın üstünde,
atar sürekli
okunu ırmağının.

Kordoba ölmek için!

Ve ufuklardan çılgın
karıştırır şarabına
Don Juan'ın acısını
ve Dionisos'un kusursuzluğunu.

Sevilla yaralamak.
Sevilla hep yaralamak için!

- Saeta -

Cristo moreno
para
de lino de Jaraba
a clavel de España
¡Miradlo por donde viene!

---Cielo limpio y obscura
tierra tostada
y cauces donde corre
muy lenta el agua.....

Cristo gitano con
las guedejas quemadas
los pómulos salientes
y las pupilas blancas
¡Miradlo por donde va!

- Dáimon -

La Gola
canta saetas
los cabecitas
la golondrina
y el barbero
detrás su puerta

SAETA

Esmer İsa
geçiyor
Yahuda'nın süseninden
İspanya'nın karanfiline.

Bak geldiği yere!

İspanya'nın.
Duru ve karanlık göğüne,
kavrulmuş toprağa,
ve suyun çok yavaş
aktığı yataklara.
Esmer İsa,
yanık saçları,
çıkık elmacık kemikleri
beyaz gözbebekleriyle.

Bak gittiği yere!

BALKON

Lola
*saeta*lar söylüyor.
Sarıyor etrafını
küçük boğa güreşçileri,
küçük berber de
başını sallayarak
eşlik ediyor ona.
Lola
*saeta*lar söylüyor
fesleğenler
naneler arasında.
Hep aynı Lola,
kendine
bakıp duran havuzda.

ÇINSABAH

Ama aşk gibi
kördür
okçular.

Yeşil gecede
sıcak süsen izleri
bırakıyor
oklar.

Yarıyor mor bulutları
ayın omurgası
ve çiğle doluyor
tirkeşler.

Ah, aşk gibi
kördür ama
okçular!

YOLCULUK

Yüz atlı yas içinde,
nereye giderler,
portakal bahçesinin
uzanan göğü boyunca?
Ne Kordoba'ya varacaklar
ne Sevilla'ya.
Ne de hep denize hasret
Granada'ya.
Uykulu atları
taşıyacak onları
türkünün titrediği
bir haçlar labirentine.
Yedi mıhlı acılarıyla
Endülüslü yüz atlı
nereye gider böyle
portakal bahçesinden?

LOLA

Maximo Quijano'ya

Kundak bezleri yıkıyor
portakal ağacı altında.
Gözleri yeşil
sesi menekşe.

Ah, portakal çiçekleri
altındaki aşk!

Güneşle doluydu
olukta su,
bir serçe ötüyordu
küçük zeytin ağacında.

Ah, portakal çiçekleri
altındaki aşk!

Sonra, sabunu
bitince Lola'nın,
genç boğa güreşçileri gelecek.

Ah, portakal çiçekleri
altındaki aşk!

ÖLÜNCE

Ölünce
kuma gömün beni
gitarımla.

Ölünce
portakal ağaçları
naneler arasına.

Ölünce
gömün isterseniz beni
bir rüzgâr gülüne.

Ölünce!

MALAGUEÑA

Ölüm
girip çıkıyor
meyhaneden.

Geçiyor kara atlar
ve uğursuz takımı
derin patikalarından
gitarın.

Tuz kokuyor
kadın kanı
ateşli sümbülteberleri
kıyının.

Ölüm
girip çıkıyor,
çıkıp giriyor
ölümü
meyhanenin.

İLK TÜRKÜLER'DEN (PRIMERAS CANCIONES,1922)

ÇEŞİTLEMELER

Durgun suları havanın
yankının dalı altında.

Durgun suları suyun
yıldızların eğreltisi altında.

Durgun suları ağzının
öpüşlerin çalısı altında.

YARIM AY

Gidiyor ay su üstünde
Gök nasıl da sakin!
Gidiyor biçmeye yavaştan
yaşlı titreyişini ırmağın
küçük bir ayna sanıyor onu
genç bir kurbağa.

TÜRKÜLER'DEN (CANCIONES,1921-1924)

PENCEREDEN NOKTÜRNLER (4)

(Şair José Ciria y Escalante'nin anısına)

Küçük bir kız boğuldu
bugün sarnıçta.
Çıkarıp onu sarnıçtan
yatırdılar kefeniyle toprağa.

Başından kalçalarına
bir balık geziyor çağırıp onu.
"Çocuk" diye sesleniyor rüzgâr,
ama kalkmıyor o.

Çözdü sarnıç
yosundan saçlarını
sallarken gri memelerini
havada kurbağalar.

"Tanrı seninle olsun"
dua edelim Suyun Meryem'ine
sarnıçtaki kız için
elmalar altında yatan.

Birazdan iki küçük sukabağı
koyacağım yanına
yüzsün diye, ah!
tuzlu suyunda denizin.

AYLARDAN BİR KEMER

Siyah aylardan bir kemer
kıpırtısız denizin üstünde.

Peşimden geliyor
doğmamış çocuklarım.

"Baba, koşma; bekle;
en küçüğümüz öldü!"

Asılmışlar gözbebeklerime.
Bir horoz ötüyor.

Taş kesiyor deniz,
gülerek son dalganın gülüşünü.

"Koşma, baba!
Sümbüle
dönüyor
çığlıklarım.

ŞEMATİK NOKTÜRN

Rezene, yılan ve saz.
Rayiha, koku ve yarı gölge.
Hava, toprak ve yalnızlık.
(Aya dayanıyor merdiven.)

AĞLIYOR KERTENKELE

Ağlıyor erkek kentenkele.
Ağlıyor dişi kertenkele.

Erkek kertenkeleyle dişi kertenkele
minicik beyaz önlükleri.

Kaybetmişler bilmeden
nikah yüzüklerini.

Ah, küçük kurşun yüzükleri,
ah, kurşun yüzükcükleri!

İnsansız büyük gökyüzü
taşıyor kuşları balonuyla.

Güneş, o toraman kaptan,
giyiyor atlas yeleğini.

Bak, nasıl da yaşlılar!
Kertenkeleler nasıl!

Ah, nasıl ağlaşıyorlar,
ah, ah, nasıl ağlayıp duruyorlar!

ŞAŞKIN TÜRKÜ

Anne,
Keşke gümüş olsaydım.

Çok soğuk olurdun,
oğul.

Keşke su olsaydım,
Anne.

Çok soğuk olurdun,
oğul.

Anne.
İşle beni yastığına.

Olur!
Hemen, şimdi!

ATLININ TÜRKÜSÜ (1860)

Kara ayı altında
haydutların
şakıyor mahmuzlar.

Kara tay.
Nereye taşırsın ölmüş binicini?

...Katı mahmuzları,
dizginlerini yitirmiş
kıpırtısız haydutun.

Soğuk tay.
Nasıl kokuyor bıçak çiçeği!

Kara ay altında,
kanadı yamacı
Sierra Morena'nın.

Kara tay.
Nereye taşırsın ölmüş binicini?

Mahmuzluyor gece
kara böğrünü
delerek yıldızlarla.

Soğuk tay.
Nasıl kokuyor bıçak çiçeği!

Kara ay altında,
bir çığlık ve uzun
boynuzu şenlik ateşinin.

Kara tay.
Nereye taşırsın ölmüş binicini?

GERÇEK

Ah, ne kadar zor
seni sevdiğim gibi sevmek!

Aşkından rüzgâr canımı yakar,
kalbim,
şapkam canımı yakar.

Kim satın alır,
şu kerdeleyi benden
şu ak ketenden kederi
beyaz mendiller yapmak için?

Ah, ne kadar zor
seni sevdiğim gibi sevmek!

TÜRKÜ

Zeytin topluyor
güzel yüzlü kız.
Kulelerin yakışıklısı rüzgâr,
beline doluyor kolunu.
Dört atlı geçti,
altlarında Endülüs midillisi
giyinmişler allı yeşilli,
uzun siyah pelerinleri.
"Gelsene kız, Kordoba'ya"
Oralı olmuyor kız.
Üç genç boğa güreşçisi geçti
incecik belli
giysileri portakal rengi
kılıçları eski gümüş.
"Gelsene kız, Sevilla'ya"
Oralı olmuyor kız.
Işıklar dağılıp
mora kestiğinde akşam,
bir delikanlı geçti
güller, ay mersinleri götüren.
"Gelsene kız, Granada'ya"
Ama oralı olmuyor kız.
Zeytin topluyor
güzel yüzlü kız,
dolamış beline rüzgâr
gri kolunu.

DOĞAN AY

Ne zaman ay çıksa
söner gider çanlar
ve görünmeye başlar
zifiri yollar.

Ne zaman ay çıksa
deniz kaplar yeryüzünü
ve yürek sonsuzlukta
bir ada duyar kendini.

Kimse yiyemez portakalları
dolunayın altında.
Biri yemeli
yeşil, buzlu meyvayı.

Ne zaman ay çıksa
yüz eş yüzün ayı,
hıçkırır cepte
gümüş sikkeler

SERENAD

Irmağın kıyısında
gece ıslatır kendini
ve memelerinde Lolita'nın
aşktan ölür dallar.

Aşktan ölür dallar.

Gece şakır çıplak
Mart köprüleri üstünde.
Lolita yıkar gövdesini
tuzlu su, sümbüllerle.

Aşktan ölür dallar.

Rakı ve gümüş gece
vurur damlar üstüne.
Derelerin, aynaların gümüşü.
Rakısı gümüş kalçalarının.

Aşktan ölür dallar.

DİLSİZLER SOKAĞI

Gülüşleriyle oyun oynuyor kızlar
açılmayan camlar arkasında.

(Boş piyanolarda
kukla örümcekler.)

Sesleniyor yavuklusuna kızlar,
sallayıp saç örgülerini.

(Yelpazenin dünyası,
mendilin ve elin.)

Karşılık veriyor delikanlılar
pelerinleriyle kanatlar ve çiçekler yaparak.

SEHERDE ÖLDÜ

Dört ayın gecesi
bir yalnız gölge
ve bir yalnız kuşlu
bir yalnız ağacın.

Arıyorum etimde
dudaklarının izini.
Rüzgârı öpüyor çeşme
dokunmadan.

Bana verdiğin Hayır'ı
taşıyorum avucumda
balmumu bir limon gibi
beyaza kesmiş.

Dört ayın gecesi
ve bir yalnız ağacın.
İğin ucunda
dönüp duruyor aşkım!

DİLSİZ ÇOCUK

Çocuk sesini arıyor
(Çekirgeler kralı almış onu.)
Çocuk sesini arıyordu
bir su damlasında.

Konuşmak için istemiyorum;
bir yüzük yapacağım sesimden
taksın diye sessizliğim
serçe parmağına.

Çocuk sesini arıyordu
bir su damlasında

(Bir çekirgenin elbisesini giyiyordu,
tutsak ses, uzaklarda.)

ELVEDA

Ölürsem,
açık kalsın balkon.

Portakal yiyor çocuk
(Görüyorum balkonumdan.)

Orakçı buğdayları biçiyor.
(Duyuyorum balkonumdan.)

Ölürsem,
açık kalsın balkon!

İNTİHAR

(Belki de geometriyi bilmediğinden)

Sabahleyin saat onda
delikanlı unuttu.

Kırık kanatlar, bez çiçeklerle
doldu kalbi.

Gördü bir tek sözcüğün
kaldığını ağzında.

Eldivenlerini çıkarınca, incecik
bir kül döküldü ellerinden.

Bir kule gördü balkondan.
Bir balkon hissetti kendini, bir kule.

Gördü, kuşkusuz, durmuş saatin
nasıl baktığını kutudan.

Gördü sessizce uzandığını gölgesinin
beyaz ipek divana.

Ve delikanlı, dimdik, geometrik,
kırdı aynayı bir baltayla.

Kırmızı, kocaman bir gölge fıskiyesi
kapladı hayal odasını.

BAŞKA BİR ANLATIM

Şenlik ateşleri yerleştirir boynuzlarını
Çıldırmış bir geyiğin ikindi tarlasına,
Gittikçe yayılır vadi. O küçük rüzgâr
Sıçrar bayırlardan bayırlara.

Hava kristalleşir duman altında
-Kedi gözleri gibi sarıdır, hüzünlüdür-
Ben dallardan yürürüm gözlerimde,
Dallar, ırmaklardan yürür.

Gelirler bana, gerçek şeylerim benim.
Aynı ezgileri tekrarlayarak
Burada, bu ikindi sazlıklarında
Ne garip Federico adında olmak.

Ülkü Tamer

KUMSALDA İKİ DENİZCİ

No.1

Bir balık giyer yüreğine
Çin Denizi'nden.

Ara sıra görürsünüz
küçülüp geçtiğini gözlerinden.

Unutur barları ve portakalları
denizci olduğundan.

Bakıp durur suya.

No.2

Sabundan bir dili vardı
sözcükleri yıkar, sonra susardı.

Dümdüz dünya, tepelik deniz,
yüz yıldız ve gemisi.

Papa'nın balkonlarını gördü
ve altın memelerini Kübalı kızların.

Bakıp durur suya.

KURUMUŞ PORTAKAL AĞACININ TÜRKÜSÜ

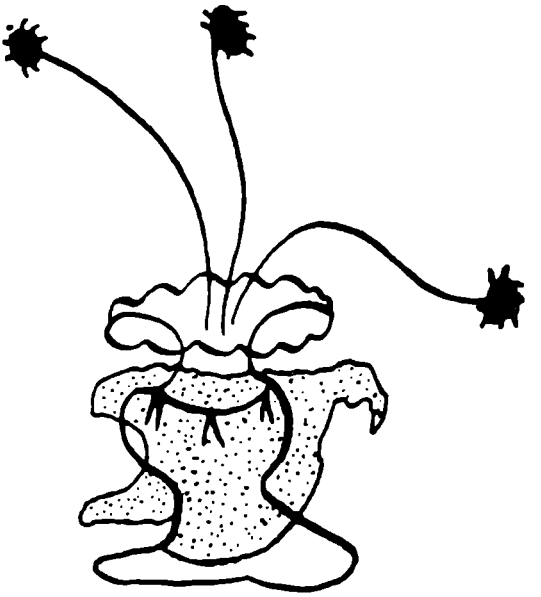
Oduncu.
Kes gölgemi benim.
Kurtar beni işkencesinden
kısırlığımı seyretmenin.

Neden doğdum çepçevre aynalarla?
Gün dolanır durur etrafımda.
Ve gece yeniden yaratır beni
her bir yıldızında.

Yaşamak istiyorum görmeden kendimi.
Ve göreceğim düşünü
yapraklarım, kuşlarım olmuş
karıncaların atmacaların.

Oduncu.
Kes gölgemi benim.
Kurtar beni işkencesinden
kısırlığımı seyretmenin.

Romancero gitano

por

Federico García Lorca.

[1] Romansları" için çizdiği kapak

ÇİNGENE ROMANSLARI'NDAN
(ROMANCERO GITANO,1924-27)

AY, AY ROMANSI

Conchita Garcia Lorca'ya

Kabarık sümbül eteğiyle
geliyor ay demirci ocağına.
Çocuk bakıyor ona, bakıyor.
Çocuk bakakalıyor.
Huzursuz havada
uzatıyor ay kollarını
gösterip şehvetli, saf
sert kalaydan memelerini.
Kaç, ay, ay, ay.
Çingeneler gelirse
gerdanlık yaparlar yüreğinden
beyaz yüzükler.
Bırak, dans edeyim çocuk.
Çingeneler gelince
bulacaklar seni örste
gözkapacıkların kapalı.
Ay, kaç, ay, ay,
kulağımda nal sesleri.
Çocuk, bırak beni, basma
kolalı beyazlığıma.

Çala çala ovanın davulunu
geliyordu atlılar.
Çocuk kapadı gözlerini
demirci ocağında.

Geliyordu zeytinlikten
çingeneler bronz ve düş.
Gözlerinde uyku
başları dimdik.

Nasıl ötüyor baykuş
ah! nasıl ağaçta!
Tutmuş elinden çocuğun
gidiyor gökte ay.

Çingeneler çığlık çığlığa
ağlıyor demirci ocağında.
Meltem bakıyor, bakıyor
Bakakalıyor buna.

PRECIOSA İLE RÜZGÂR

Damaso Alonso'ya

Çala çala tirşe ayını
geliyor Preciosa
kristalle defneden
bir yol boyunca.
Sıvışıp yıldızsız sessizlik
düşüyor dövünen denizin
balıklı geceyi şakıdığı yere
daha çalmaya başlamadan.
Sıradağların doruğunda
jandarmalar uykuda
İngilizlerin kaldığı
beyaz kuleleri bekleyen.
Ve suyun çingeneleri
çardaklar yapıyorlar zevkine
denizkabuklarından
yeşil çam dallarından.

*

Çala çala tirşe ayını
geliyor Preciosa.
Doğruluyor görünce onu
uyumak bilmez rüzgâr.
Göksel dillerle dolu
Ermiş Cristobal çıplak
gaipten tatlı bir gayda
bakıyor kıza çalarak.

Göreyim seni kız
kaldırıp etekliğini.
Aç yaşlı parmaklarıma
karnındaki mavi gülü.

Atıp tefini Preciosa
kaçıyor ardına bakmadan
Peşinde dev-rüzgâr
ateşten bir kılıçla.

Deniz buruşturuyor mırıltısını.
Soluyor zeytin ağaçları.
Çalıyor flütleri gölgelerin
ve kaygan gongu karın

Kaç Preciosa, kaç,
yakalar seni yeşil rüzgâr!
Kaç, Preciosa, kaç!
Geliyor, işte bak!
alçak yıldızların satiri,
parıldayan dilleriyle.

*

Yüreği ağzında
giriyor Preciosa
İngiliz konsolosun evine
çamlığın tepesinde.

Ürkmüş çığlıklardan
geliyor üç jandarma
kepleri şakaklarında
kara pelerinleriyle.

Bir bardak ılık süt
ve bir kadeh cin veriyor
İngiliz çingeneye
Preciosa içmiyor ama.

Anlatırken gözyaşlarıyla
başından geçenleri onlara
ısırıyor öfkeyle rüzgâr
saçaklarını damın.

UYURGEZER ROMANS

Gloria Giner ile
Fernando De Los Rios'a

Yeşil nasıl istiyorum seni yeşil.
Yeşil rüzgâr. Yeşil dallar.
Deniz üstünde gemi
ve dağdaki at.
Beline gölge vurmuş
düş görüyor terasta,
yeşil ten, yeşil saçlar,
gözleri soğuk gümüş.
Yeşil nasıl istiyorum seni yeşil.
Çingene ay altında,
ona bakıyor her şey
oysa görmüyor birini.

Yeşil nasıl istiyorum seni yeşil.
İri yıldızları kırağının,
gelir karanlığın balığıyla
şafağın yolunu açan.
Sürter incir ağacı rüzgârını
dallarının zımparasıyla,
dağ, o hırsız kedi
kabartır acı sabırotlarını.
Gelen kim ki? Nereden?
Duşluyor hâlâ terasta,
yeşil ten, yeşil saçlar,
kız acı deniz.

Dostum değişmek istiyorum
atımı evinle,
eyerimi aynanla,
hançerimi battaniyen.

Dostum, geliyorum kan revan içinde,
Kabra geçitlerinden.
Bana kalsa, delikanlı
kabul ettim gitti.
Gayrı ne ben benim.
Ne ev benim evim.
Dostum, bari adam gibi
öleyim yatağımda.
Olursa çelikten,
çarşafları Hollanda.
Bak, yaralar içindeyim
bağrımdan boğazıma.
Ak gömleğinin göğsünde
üç yüz koyu gül.
Kokuyor sızan kanın
çepçevre kuşağından.
Gayrı ne ben benim.
Ne ev benim evim.
Bari, çıkayım, bırak
yüksek korkuluğa
bırak, çıkayım, bırak!
yeşil korkuluğa.
Suların yankılandığı
ayın korkuluğuna.

Çıkıyor iki arkadaş
yüksek korkuluğa.
Bırakıp kandan
ve gözyaşından bir iz.
Küçük teneke fenerler
titriyordu çatılarda.
Bin kristal tef
yaralarken tanı.

Yeşil nasıl istiyorum seni yeşil,
yeşil rüzgâr, yeşil dallar.
Çıktı yukarı iki arkadaş.
Uzun rüzgâr ağızda,
safradan, naneden, fesleğenden,
bırakıyordu tuhaf bir tat.
Dostum! Söyle nerde o?
Nerde senin acı kız?
Ne kadar bekledi seni!
Ne kadar beklesindi seni!
serin yüz, siyah saçlar,
bu yeşil terasta!

Sarmısın yüzünde
salınıyordu çingene kızı.
Yeşil ten, yeşil saçlar,
gözleri soğuk gümüş.
Aydan bir saçak
tutuyordu onu suda.
Küçük bir alan gibi
cana yakındı gece.
Sarhoş korucular
yumruklarken kapıyı.
Yeşil nasıl istiyorum seni yeşil.
Yeşil rüzgâr. Yeşil dallar.
Deniz üstünde gemi.
Ve dağdaki at.

— De casada infiel —

Y que yo me la llevé al río
~~Y que yo me la llevé al río~~
creyendo que era doncella
y el Perro Antonio su marido.
Fue la noche de Santiago
y casi por compromiso
se acostaron los faroles
y se cubrieron los grillos.
En las últimas esquinas
Tropecé sus pechos dormidos
y se me abrieron de pronto
como ramos de jacintos.
El almidón de su enagua
me sonaba en los oídos
como una pieza de seda
rasgada por diez cuchillos.
~~Con la oscuridad cerrada~~ Sin luz de plata en mi ayuda
los árboles han crecido
y un hormiguero de perros
ladra muy lejos del río.
Pasadas las zarzamoras.
~~los cipreses~~
los ~~cipreses~~ los espinos bajo mi capote grueso
~~ella se quitó la~~ Hice un lugar de hierba
Yo me quité la corbata
ella se quitó el vestido
yo el cinturón con revólver
y ella sus cuatro corpiños
ni navajas, ni corbatas,

"KIZIM DEMİŞTİ BANA.."

...Aldım onu ırmağa götürdüm
inandım da kız olduğuna
oysa evlinin tekiymiş.
Gece Ermiş Yakup gecesiydi
sanki sözbirliği etmişiz.
Fenerler söndüğünde
yanmaya başladı cırcırböcekleri.
En son sokak başlarında
dokundum uyuyan memelerine,
birden açılıverdiler
sümbül demetleri gibi.
On hançerin yırttığı
bir ipek parçası gibi
kulaklarımda sesi
kolalı etekliğinin.
Yaprakları gümüş ışıksız
daha da büyüktü ağaçlar,
havlarken bir köpekler ufku
nehrin ta ötesinde.

Geçtik böğürtlenler,
sazlar, alıçlar arasından,
bir çukur açtım balçıkta
uzun saçlarının altına.
Ben kravatımı çıkardım.
O giysilerini.

Ben silahlı kemerimi.
O dört yeleğini.
Ne sümbülde ne sedefte var
öyle incecik ten
ne ay ışığında kristal
öylesine parıldar.
Ürkmüş balıklar gibi
kaçıyordu kalçaları,
yarısı ateş kesmiş
yarısı sepserin.
O gece sürdüm dörtnala
yolların en güzelini
sedeften bir taya binmişim
dizginsiz, üzengisiz.
Erkeğim ben, söylemem kimseye
bana söylediklerini.
Aklın ışığı
çok ağzı sıkı yaptı beni.
Öpüşlere, kumlara bulanmış
aldım götürdüm onu ırmaktan.
Süsenlerin kılıçları
çarpışırken rüzgârla.

Yaptım yapmam gerekeni.
Gerçek bir çingene gibi.
Saman sarısı satenden
koca bir dikiş sepeti verdim,
ama vermedim gönlümü
kızım demişti bana
çünkü kocası varken
alıp ırmağa götürdüğümde onu.

KARA ACI ROMANSI

Jose Navarro Pardo'ya

Kazmaları horozların
eşeliyor arayıp tanı,
inerken Soledad Montoya
karanlık dağdan aşağı.
Gölge ve kısrak kokuyor
sarı bakır teni.
Memeleri dumanlı örsler
sızlanıyor yuvarlak şarkıları.
Ne ararsın Soledad
bu saatte tek başına?
Ne ararsam ararım,
söyle, dert mi sana?
Ne aradığımı arıyorum,
sevincimi, kendimi.
Dertlerimin Soledad'ı,
kaçıp kurtulan at,
varır sonunda denize
dalgalar onu yutar da.
Getirme aklıma denizi,
kara bir acı yükselir
zeytin bahçelerinde
dalların mırıltısı altından.
Bu ne acı Soledad!
Ne acınası acı!

Ağlıyorsun limon suları
dudakların beklemekten ekşi.
Ne büyük acı! Koşuyorum
mutfaktan yatak odama,
evde deliler gibi,
saç örgülerim yerlerde.
Ne acı! Siyah kehribara kesti
tenim, giysilerim.

Ay, keten göyneklerim!
Ay, gelincik kalçalarım!
Soledad: yıka gövdeni
toygarların suyuyla,
ferah tut yüreğini
Soledad Montoya

Aşağıda türkü söylüyor dere:
gökten ve dallardan bir çark
Yeni gün kabakçiçeklerinden
bir taç yapıyor kendine.
Ah, çingenelerin acısı!
O saf acı, hep yalnız
Ah, acısı gizli yatağın
ve uzak tanın.

ANTONITO EL CAMBORIO'NUN SEVILLA YOLUNDA TUTUKLANMASI

Margarita Xirgu'ya

Antonio Torres Heredia,
oğlu ve torunu Camboriolar'ın,
elinde söğüt değneği
boğa güreşine gidiyor, Sevilla'ya.
Yanmış yeşil aydan
yürüyor yavaştan, kaygısız.
Yağlı bukleler parlıyor
gözlerinin arasında.
Yuvarlak limonlar topladı
durup yarı yolda
ve attı birer birer
su altın rengi alıncaya.
Ve yarı yolda,
dalları altında karaağacın,
dikilen korucular
alıp götürdüler onu.

*

Gün iniyor yavaştan,
ikindi asılmış bir omuza,
denizin, derelerin üstünde
uzun bir *torera* yaparak.
Bekliyor zeytinler
Oğlak gecesini,
hafif meltem bir binici
atlıyor kurşun tepeler üstünden.
Antonio Torres Heredia,
oğlu ve torunu Camboriolar'ın,
geliyor söğüt değneksiz
üç köşeli beş şapka arasında.

Antonio, kimsin sen?
Bir Camborio olsaydın,
beş fıskıyeli bir kan çeşmesi
fışkırırdı senden.
Kimsenin oğlu değilsin
ne de gerçek bir Camborio.
Gitmiş o yalnız çingeneler
tepelerde dolanan!
Tozun altında
ürperiyor eski hançerler.

Saat dokuzda geceleyin
attılar hücreye onu,
o sırada korucular
limonata içiyordu.
Ve saat dokuzda geceleyin
kilitlediler üstünden,
bir tayın sağrısı gibi
gökyüzü pırıl pırıldı.

ANTONITO EL CAMBORIO'NUN ÖLÜMÜ

Jose Antonio Rubio Sacristan'a

Ölüm sesleri yankılandı
Guadalquivir yakınında.
Yiğit bir karanfilin
sesini saran eski sesler.
Çakıyordu çizmelerine
yabandomuzu ısırıkları.
Kaygan bir yunus gibi
sıçrarken kavgada.
Yıkadı kanında hasmının
kırmızı kravatını,
dört hançer karşısında
bir şey gelmedi elinden.
Saplarken mızraklarını
gri suya yıldızlar
düşlerken körpe boğalar
şebboy *veronika*'lar
ölüm sesleri yankılandı
Gudalquivir yakınında.

*

AntonioTorres Heredia
tam bir Camborio,
yanmış yeşil aydan
yiğit karanfil sesli:
Kim aldı canını
Guadalquivir yakınında?
Benameji oğulları
dört kuzenim Heredialar
Ellerde görmediklerini
gördüler bende.
Kuru üzüm rengi kunduralar,
fildişi madalyonlar,
zeytinden ve yaseminden
yoğrulmuş bu ten.

Ah, Antonio el Camborio,
ecelere layık!
Hatırla Meryem'i
ölüm çünkü kapında.
Oy, Federico Garcia
haber sal koruculara!
Mısır sapı gibi
kırıldı gitti belim.

Üç kez fışkırdı kan
ve yıkılıp gitti yana.
Daha eşi bulunmaz
o yaşayan sikke.
Afili bir melek
koydu yastığa başını.
Yüzleri al yorgun melekler
yakarken gaz lambasını.
Ve dört kuzen
vardığında Benameji'ye
ölüm sesleri kesildi
Guadalquivir yakınında.

İSPANYOL KORUCULARI ROMANSI

Şiirin Başkonsolosu
Juan Guerrero'ya

Karadır atları.
Nalları kara.
Pelerinlerinde parıldar
mürekkep ve balmumu lekeleri.
Kurşundandır kafatasları
ağlamazlar bu yüzden.
Gelirler yoldan aşağı
ruhları rugan deri.
Kambur ve gececil
buyururler nerde olsalar
kara lastik sessizlikler
ve kum incesi korkular.
Geçerler nerden isterlerse,
ve saklarlar kafalarında
bulanık astronomisini
şekilsiz piştovların.

*

Ah, çingenelerin kenti!
Her yanında bayraklar.
Ay ve kabakçiçeği
vişne reçelleriyle.
Ah, çingenelerin kenti!
Kim görür de unutur seni?
Hüznün ve miskin kenti
tarçın kulelerinle.

*

Erişirken gece,
gece, gecelerin gecesi
demirci ocağında çingeneler
güneşler, oklar dövüyordu

Ağır yaralı bir at
tek tek kapıları çalıyordu.
Sırça horozlar öterken
Jerez de la Frontera'da.
Dönerken çıplak rüzgâr
sürprizin köşesini
gecede, gümüş gecede
gecelerin gecesinde.

*

Meryem ile Yusuf
kaybetmişler kastanyetlerini,
çingeneleri arıyorlar
belki görmüşlerdir diye.
Giymiş çikolata kâğıdı
cübbesini Belediye Reisi hanımının
geliyor Meryem
badem gerdanlığıyla.
Kollarını oynatıyor Yusuf
ipek pelerin altında.
Arkasında Pedro Domecq
üç Acem sultanıyla.
Kendinden geçiyor bir leylek
rüyasında yarım ayın.
Bayraklar, fenerler
kaplamış bütün çatıları
Hıçkırırken aynalarda
kalçasız dansçı kızlar.
Su ve gölge, gölge ve su
Jerez de la Frontera'da.

*

Ah çingenelerin kenti!
Her yanında bayraklar.
Söndür yeşil ışıklarını
Korucular geliyor.
Ah, çingenelerin kenti!
Kim görür de unutur seni?
Uzakta bırakın onu denizden
tarağı olmasın saçlarını ayıracak.

*

Geliyorlar iki koldan
şenlikli kente doğru.
Mırıltısı ölümsüzlerin
kaplıyor palaskalarını.
Geliyorlar iki koldan.
Çifte şayaktan gece.
Gökyüzünde gördükleri
bir mahmuzlar vitrini.

*

Çoğalttı kapılarını
korkusuz kent.
Kırk korucu birden
başlarken yağmaya.
Durdu bütün saatler
ve doğmasın diye kuşku
Kasım kılığına girdi
şişelerde konyaklar.

Yükseldi fırıldaklar arasında
uzun çığlıklardan bir uçuş.
Toynakların çiğnediği
meltemi keserken kılıçlar
Koşuşuyor yaşlı kadınlar
gölgenin sokaklarında
uykulu atları
para çanaklarıyla.
Dik yollardan yukarı
çıkıyor uğursuz pelerinler
makastan hortumlar
bırakıp arkalarında.

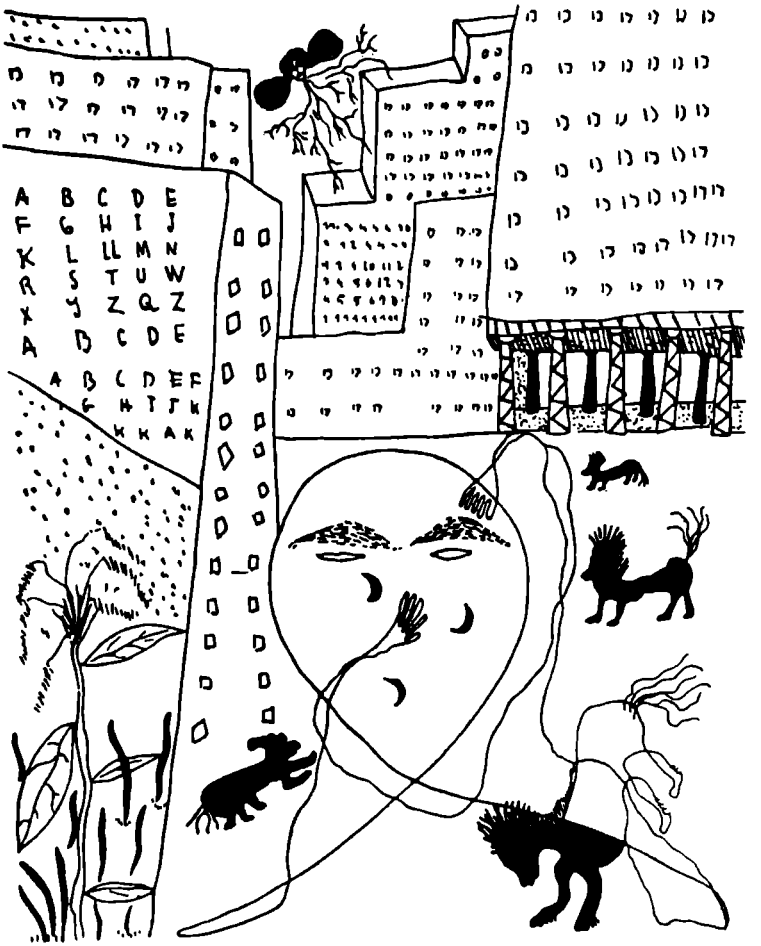
Çingeneler toplanmış
Beytlehem kapısında.
Yusuf yaralar içinde
kefenliyor bir bakireyi.
Susmuyor gece boyu
keskin, inatçı tüfekler.
Yıldızların tükürüğüyle
çocukları iyileştiriyor Meryem.
Geliyor korucular
ateşler saçarak
genç ve çıplak
düşgücü tutuşurken.
Oturmuş inliyor eşikte
Camboriolar'ın Rosa
üstünde tepsinin
kesik memeleri.

Koşuyor kızlar
peşlerinde saç örgüleri
kara baruttan güllerin
patladığı havaya doğru.
Bütün kiremit damlar
birer saban iziyken toprakta
uzun bir taş profilde
tan silkti omuzlarını.

*

Ah, çingenelerin kenti!
Uzaklaşıyor korucular
bir sessizlik tünelinden
ateşler sararken seni.

Ah, çingenelerin kenti!
Kim görür de unutur seni?
Seni alnımda arasınlar.
Ayla kumun oyunu.

Desen: F.G. Lorca

ŞAİR NEW YORK'DA'DAN
(POETA EN NUEVA YORK,1929-30)

1910

(İntermezzo)

Şu benim bindokuzyüzon gözlerim
görmedi ölülerin gömülüşünü,
ne şafaktan önce ağlayan adamın külden panayırını
ne de bir denizatı gibi bir kenarda titreyen yüreği.

Şu benim bindokuzyüzon gözlerim
küçük kızların işediği beyaz duvarı gördü
boğanın burnunu, zehirli mantarı
ve köşe başlarında aydınlatan anlaşılmaz ayı
şişelerin katı siyahı altındaki kuru limon parçalarını.

Şu gözlerim benim midillinin boynunda,
uykudaki Ermiş Rosa'nın delik deşik göğsünde
aşkın çatılarında, iniltiler, soğuk ellerle
kedilerin kurbağaları yediği bahçede.

Eski tozun heykellerle yosunları topladığı tavanarası,
yenmiş yengeçlerin sessizliğini saklayan kutular
düşün gerçekliğinin üstünde tökezlediği yerde.
Orada benim çocuk gözlerim.

Bir şey sormayın bana. Gördüm onları
yollarını ararken yalnızca boşluklar bulan.
İnsansız havada bir oyuklar acısı var
ve gözlerimde gövdesi olmayan giyinik yaratıklar!

ÜÇ ARKADAŞIN MASALI VE KANONU

Enrique
Emilio,
Lorenzo,
donmuş üçü de:
Enrique yatakların dünyasında;
Emilio gözlerin ve yaralı ellerin dünyasında,
Lorenzo damsız üniversitelerin dünyasında.

Lorenzo,
Emilio,
Enrique,
yanmış üçü de:
Lorenzo yaprakların ve bilardo toplarının dünyasında;
Emilio kanın ve ak iğnelerin dünyasında,
Enrique ölülerin ve atılmış gazetelerin dünyasında.

Lorenzo,
Emilio,
Enrique,
Gömülmüş üçü de:
Lorenzo Flora'nın göğsünde;
Emilio bir kadehte unutulmuş katı cinde,
Enrique karıncada, denizde ve kuşların boş gözlerinde.

Lorenzo,
Emilio,
Enrique,
ellerimde üçü de,
üç Çin dağı
üç at gölgesi,
üç kar görüntüsü ve bir zambak kulübesi
ayın horoz altında sereserpe uzandığı güvercinlikler arasında.

Biri

öbürü,
ve öteki,
mumyalanmış üçü de,
kış sinekleriyle,
köpeklerin işediği ve dikenli kabukların hor gördüğü hokkalarla,
bütün annelerin yüreğini üşüten meltemle,
sarhoşların ölümü kemirdiği Jupiter'in beyaz yıkıntılarında.

Üçü

ve ikisi
ve biri,
ağlayarak, türkü söyleyerek mahvederken gördüm kendilerini,

bir tavuk yumurtası için,
tütünden iskeletini gösteren gece için,
yüzlerle, ayın delici kıymıklarıyla dolu acım için,
dişli çarklardan ve kırbaçlardan sevincim için,
güvercinlerin sarstığı memem için,
yolunu şaşırmış yapayalnız bir yolcuyla sahipsiz ölümüm için.

Öldürmüştüm beşinci ayı
yelpazeler ve alkışlar su içerken pınarlardan.
Lohusanın ılık, kesilmiş sütü
sallarken gülleri uzun beyaz acısıyla.
Enrique,
Emilio,
Lorenzo,
Katıdır Diana,
ama bulutlanır memeleri bazen.
Ak taş çarpabilir geyiğin kanında
ve rüyalar görebilir geyik bir atın gözleriyle.

Saf biçimler yıkılıp gittiğinde,
*circir*ları altında papatyaların,
anladım ki öldürülmüşüm,
kafeleri aradılar, mezarlıkları, kiliseleri,
şarap fıçılarını, dolapları açtılar,
üç iskeleti vağmaladılar altın dişlerini sökmek için.
Beni bulamadılar
Bulabildiler mi beni?
Hayır. Hiç bulamadılar
Ama bildiler altıncı ayın kaçtığını selin kaynağına
ve denize hatırladı birden
bütün boğulmışların adını.

ŞAFAK

Balçıktan dört sütunu var
New York şafağının
ve siyah güvercinlerden bir kasırgası
kokuşmuş sularda çalkanan.

İnilder New York şafağı
uçsuz merdivenler boyunca,
ve arar arastalar arasında
sümbüllerini çizilmiş acının.

Gelir şafak kimse almaz ağzına
çünkü ne sabah olabilir ne umut.
Ara sıra bozuk paralardan kızgın bir sürü
delik deşik edip yutar kimsesiz çocukları.

İlk çıkanlar hisseder kemiklerinde
ne cennet olacak ne yapraksız aşklar;
bilirler gittiklerini sayıların ve yasaların çamuruna,
sanatsız oyunlara, meyvasız tere.

Gömülür ışık zincirlerin, gürültünün altına.
küstahça meydan okurken köksüz bilim.
Sendeler varoşlar boyunca uykusuz kalabalıklar
yeni kurtulanlar gibi kanın batan gemisinden.

NEW YORK

(Büro ve ihbar)

Çarpmaların altında
bir damla ördek kanı var.
Bölmelerin altında
bir damla gemici kanı var.
Toplamaların altında, taze kandan bir nehir;
bir nehir türkü söyleyerek gelen
kenar mahallelerin yatak odalarından,
gümüş var, çimento ve meltem
New York'un yalancı şafağında.
Dağlar var, biliyorum.
Ve gözlükler bilim için,
bunu da. Ama ben göğe bakmaya gelmedim.
Bulanık kanı görmeye geldim ben,
makinaları çağlayanlara taşıyan kanı
ve ruhu kobranın diline.
Her gün dört milyon ördek
öldürülür New York'da,
beş milyon domuz,
iki milyon güvercin, canı çekti diye cançekişenlerin,
bir milyon inek,
bir milyon kuzu
ve iki milyon horoz.
gökyüzünü kıymık kıymık bırakarak.

Daha iyi hıçkırarak ağlamak usturayı bilerken
ya da öldürmek köpekleri düşsel avlarda,
şafakta katlanmaktan
bitmez tükenmez süt trenlerine,
bitmez tükenmez kan trenlerine,
ve koku satıcıları için
elleri bağlanmış gül trenlerine.
Ördekler ve güvercinler
domuzlar ve kuzular
kan damlaları bırakıyorlar
çarpmaların altına,
ve korkunç çığlıkları posası çıkmış sürülerin
acıyla dolduruyor vadiyi
Hudson sarhoş olmuş akarken yağdan.

İhbar ediyorum bütün herkesi
öteki yarıya aldırmayan,
çimento dağlarını yükselten
kurtulamaz yarıya
unutulmuş hayvancıkların
yüreklerinin attığı yerde
matkapların son şenliğinde
hepimizin dökülecceği yerde.
Suratınıza tükürüyorum.
Dinliyor beni öteki yarı
yiyip bitirerek, türkü söyleyerek, uçarak kendi saflığında

incecik çubuklar taşıyan
kapıcı çocukları gibi
böcek antenlerinin
paslandığı deliklere.
Cehennem değil bu, bir cadde.
Ölüm değil, manav dükkânı.
Otomobilin ezdiği şu kedinin pençesinde
bir dünya var kesik ırmaklardan, ulaşılmaz uzaklıklardan,
gelirken kulağıma türküsü solucanın
nice kız çocuğunun yüreğinden.
Pas, maya, titreyen yeryüzü.
Yeryüzü, sen ki, büroların sayılarında yüzen.
Ne yapayım? Sıraya mı dizeyim manzaraları?
Sıraya mı dizeyim birazdan fotoğraf olacak aşkları,
birazdan tahta parçaları, kan yudumları olacak?
Yok, yok; ihbar ediyorum.
İhbar ediyorum komplosunu
o terk edilmiş büroların
acının ışınlarını yaymayan,
ormanın programlarını bozan,
ve kendimi öneriyorum yesin diye posası çıkmış sürüler
çığlıkları doldururken vadiyi
Hudson sarhoş olmuş akarken yağdan.

EDEN GÖLÜNÜN ÇİFT ŞİİRİ

Eski sesim
habersizdi koyu acı özsulardan.
Anlıyorum yalarken ayaklarımı
ıslak kırılgan eğreltiler altında.

Ah eski sesi aşkımın,
ah gerçeğimin sesi,
ah açık yanımın sesi,
dilimde güller bittiğinde bütün
bilmezken çimenler atın duygusuz dişlerini!

Buradasın içerek kanımı,
içerek sıkıcı çocuk ruhumu,
çatlarken rüzgârda gözlerim
alüminyumdan, sarhoş seslerinden.

Bırak geçeyim o kapıdan
Havva'nın karıncalar yediği
Adem'in gözü kamaşmış balıkları döllediği.
Bırak geçeyim, boynuzlu cüce
gerinmelerin ormanından
neşeyle sıçramaların.

Cüzamına eğilmek için bir böcek olmalı
Ve öyle korkunç ağlamalıdır ki
Gözyaşlarının
Yüzükleri ve elmas telefonları sıyrılıp gitmelidir.
Ama işte o beyazlara bürünmüş adam
Bilmiyor başakta saklanan gizi
Bilmiyor ikicanlı kadının iniltisini
Bilmiyor ki İsa bugün de su verebilir
Bilmiyor ki şu gümüş parçası hesapsız öpüşleri yakmakta
Sülünün aptal gagasına koymaktadır kuzunun kanını

Öğretmenler çocuklara
Dağdan kopan olağanüstü bir ışık gösteriyor
Ama çıka çıka bundan bir lağım çıkıyor sonunda
Ortasında koleranın karanlık perileri bağrışıyor
Öğretmen sofuca tütsülü iri kubbeleri gösteriyor

Ama heykellerin altında aşk yok
Aşk yok kesin billurdan gözlerin altında
Aşk açlığın hırpaladığı vücutlarda duruyor
Sel baskınına karşı koyan ufak barınakta;
Aşk açlık yılanlarının birbirini yediği hendeklerde duruyor
Martı ölülerini sallayan hüzünlü denizde
Ve yastığın altına gömülmüş kapkaranlık öpüşte duruyor
Ama saydam elli ihtiyar
Aşk, diyecek, aşk, aşk.
Milyonlarca can çekişmesi içinde
Aşk, diyecek, aşk, aşk.
Sevecenliğin titrek kumaşı içinde
Barış, diyecek, barış barış.
Bıçak ürpertileri ve dinamit yığınları arasında
Aşk, diyecek, aşk, aşk.
Dudakları bir gümüşe dönüşene kadar
Bunları diyecek.

Yine de yine de ah yine de
Tükrük hokkalarını kaldırmakla görevli zenciler,
Başöğretmenin soluk dehşeti altında tir tir çocuklar,
Maden kuyularında gazla zehirlenmiş kadınlar
Yaşamalarını çekice, kemana, buluta bağlamış kalabalıklar
Kafalarını duvara vurur gibi bağıracaklar
Bağıracaklar kubbelerden başları dönmüş
Bağıracaklar ateşten başları dönmüş
Kardan başları dönmüş
Başları pisliğe bulanmış
Bağıracaklar toplanmış bütün geceler gibi
Kentler küçük kızlar gibi titreyene kadar
Öyle korkunç bir sesle bağıracaklar

Ve müziğin, yağın mapusanelerini yerle bir ediyor,
Her sabah ekmeğimizi yeniden istediğimiz için
Alıç çiçeğimizi ve tanelenmiş sürekli sevecenliğimizi
Meyvalarını herkese sunan dünyanın
Gerçekleşsin diye isteği.

Cemal Süreya

WALT WHITMAN'A ÖVGÜ

East River ve Bronx boyunca
türkü söylüyordu gençler bellerine dek çıplak,
çarkıyla, yağıyla, derisiyle, çekiciyle.
Doksan bin madenci gümüş söküyordu kayalardan
ve merdivenler, gölgeli resimler çiziyordu çocuklar.

Ama hiç biri uyumuyordu,
hiç biri ırmak olmayı istemiyordu,
hiç biri sevmiyordu iri yaprakları,
kıyının mavi dilini.

East River ve Queensborough boyunca
gençler fabrikalarla boğuşuyordu,
ve ırmağın keçi ayaklı tanrısına
sünnet gülünü satıyordu Yahudiler
ve gök köprülerden, damlardan aşağı
rüzgârla sürüklenen sürülerce yaban sığırı yağdırıyordu.

Ama hiç biri durmuyordu,
hiç biri bulut olmayı istemiyordu,
hiç biri ne ılgınları arıyordu
ne de sararmış göğsünü zilli tefin.

Ay doğunca
makaralar dönüp alaşağı edecekler göğü;
iğnelerden bir sınır kuşatacak belleği
ve çalışmayanları alıp götürecek tabutlar

Çirkefin New York'u,
tellerin, ölümün New York'u.
Hangi meleği gizliyorsun yanağında?
Hangi pürüzsüz ses bildirecek buğdayın doğrularını?
Lekeli masallarının korkunç düşünü kim?

Hiç gitmedi gözümden, güzel kocamış Walt Whitman,
kelebeklerle dolu sakalın,
ayın eskittiği kadife omuzların,
erden Apollon bacakların,
bir kül sütunu gibi sesin;
sis gibi eski ve güzel
kamışı iğneyle delinmiş
bir kuş gibi inliyordun,
tekelerin düşmanı,
bağların düşmanı,
ve kaba kumaşların altındaki gövdelerin âşığı.
Bir an bile, yiğit erkek
kömür dağlarında, duvar ilanlarında, demiryollarında
bir ırmak olmayı, bir ırmak gibi uyumayı özleyen
göğsünde bilgisiz bir parsın
küçük acısını bırakacak o arkadaşla.

Bir an bile, kanıyla Adem, erkek,
denizdeki yalnız kişi, güzel kocamış Walt Whitman,
çünkü taraçalarda,
katılarak meyhanelerin kalabalığına,
küme küme dökülerek lağımlardan,
bacakları arasında titreyerek sürücülerin
ya da döne döne absentin sahanlıklarında,
oğlanlar, Walt Whitman, seni düşlerdi.

Ayrıca bu da! Bu da! koşuşuyorlar
pırıl pırıl, tertemiz sakalında,
kuzeyli sarışınlar, kum ülkelerinden zenciler,
bağırıp çağıran kalabalıklar
kediler, yılanlar gibi,
oğlanlar, Walt Whitman, oğlanlar
gözyaşlarıyla şaşkın, kırbaca göre et,
çizmesi ya da lokması evcilleştirenlerin.

Ayrıca bu da! Bu da! Lekeli parmakları
gösteriyor düşünün kıyısını
bir yandan yerken arkadaşın
petrol kokulu elmanı
ve türkü söylerken güneş, karınlarında
köprü altlarında oynayan çocukların.

Ama sen ne tırmalanmış gözleri arıyordun,
ne çocukların atıldığı karanlık bataklığı,
ne donmuş tükürüğü,
ne de kurbağa karnı gibi eğri yaralarını
arabalardaki taraçalardaki oğlanların
korkunun kavşaklarında ay kamçılarken onları.

Irmaksı bir çıplaklığı arıyordun sen,
tekerleği yosuna bağlayacak boğayla düşü,
acının atasını, akçiçeğini ölümünün,
gizli ekvatorunun yalımlarında inleyen.

Çünkü doğru, kişinin tadları aramaması
gelen günün kan ormanlarında.
Yaşamaktan uzak durulabilecek kıyıları var göğün
ve bir takım gövdeler kendini yenilememeli şafakta.

Can çekişme, düş, maya ve düş.
Dünya böyle işte, dostum, durmadan can çekişme.
Kentin saatleri altında çürüyor ölüler,
savaş geçiyor milyonlarca külrengi fareyle ağlayarak,
zenginler kapatmalarına
pırlantalar veriyorlar ilerde kararacak,
ve soylu değil, iyi değil, kutsal değil yaşamak.

Kişi, dilerse, sürüp götürebilir isteğini
mercanın damarlarında, göksel çıplaklıkta.
Yarın kayaya dönecek aşklar ve Zaman
dallarda uyuyarak gelen bir meltem olacak.

Bu yüzden sesimi yükseltmiyorum, koca Walt Whitman,
yastığına bir kızın adını yazan
küçük çocuğa karşı;
ne dolabın karanlığında
gelinlik giyen o delikanlıya karşı
ne orospuluğun suyunu bulantıyla içen
meyhane yalnızlarına karşı,
ne de insanı sevip dudakları sessizce yanan
yeşil bakışlı erkeklere karşı.
Ama sizlere karşı, kentlerin oğlanları,
şişkin etleri, kirli düşünceleriyle,
çamur tortuları, şirretler,
sevinç çelenkleri dağıtan aşkın
uykusuz düşmanları.

Hep size karşı, gençlere
acı zehirle pis ölümü tattıran.
Hep size karşı,
Kuzey Amerika'nın *fairy*leri,
Havana'nın *pajaro*ları,
Meksika'nın *joto*ları,
Cadiz'in *sarasa*ları,
Sevilla'nın *apio*ları,
Madrid'in *canco*ları,
Alicante'nin *flora*ları,
Portekiz'in *adelaida*ları.

Yeryüzünün bütün oğlanları, güvercin katilleri!
Kadınların köleleri, süs odalarının finoları,
yelpaze sıcaklığıyla alanlara serilen,
ya da sert görünümünde baldıranın pusuya düşürülen.

Bağışlama olmasın! Ölüm
akıyor gözlerinizden
ve külrengi çiçekler yığıyor çirkefin kıyılarına.
Bağışlama olmasın! Dikkat!
Şaşkınlar, temiz yürekliler,
eskiler, bilinenler, yalvaranlar
kapasınlar yüzüne eğlence kapılarını.

Ve sen, güzel Walt Whitman, uyu kıyısında Hudson'un
sakalın kutba doğru, ellerin açık.
Yumuşak kil ya da kar, dilin çağırıyor yoldaşları

gövdesiz ceylanını beklesinler diye.
Uyu, bir şey kalmadı geriye.
Duvarların dansı sarsıyor çayırları,
ve Amerika boğuyor kendini bir makina ve gözyaşı selinde.
İstiyorum ki savursun en derin gecenin rüzgârı
altında uyuduğun kemerden çiçeklerle sözcükler
ve bir zenci çocuğu bildirsin altınsı beyazlara
mısır başağı krallığının vaklaştığını.

Cevat Çapan

KÜÇÜK SONSUZ ŞİİR

Yolu şaşırmak
varmaktır kara
kara varmak
yirmi yüzyıl otlamaktır mezarlıkların çayırında.

Yolu şaşırmak
varmaktır kadına,
ışıktan korkmayan kadına,
bir saniyede iki horozu öldüren kadına,
horozlardan korkmayan ışığa
ve karda ötemeyen horozlara.

Ama kar şaşırırsa yüreği
çıkabilir Güney yeli
ve hava aldırmadığından inlemelere
otlayacağız yine mezarlıkların çayırında.

İki dertli başak gördüm balmumundan
yanardağlardan bir manzarayı gömen
iki deli çocuk gördüm gözyaşlarıyla bir katilin
gözbebeklerini iten.

Ama iki hiçbir zaman sayı olmadı
çünkü acıdır, gölgesidir onun,
çünkü aşkın umutsuzluğa düştüğü gitardır,
çünkü kendinin olmayan bir başka sonsuzun kanıtıdır
çünkü surlarıdır ölünün
ve cezasıdır sonsuz yeni dirilişin.
Ölüler nefret eder iki sayısından
ama iki sayısı ninni söyler uyusun diye kadınlar
ve kadın korktuğu için ışıktan
ışık titrediği için önünde horozların
ve yalnız horozlar bildiğinden karın üstünde uçmayı
sonsuza dek otlayacağız mezarlıkların çayırında.

IGNACIO SANCHEZ MEJIAS İÇİN AĞIT

(LLANTO POR IGNACIO SANCHEZ MEJIAS,1935)

Llanto por Ignacio Sánchez Mejías

(La sangre y la muerte)

A las cinco de la tarde
Eran las cinco en punto de la tarde.
Un niño trajo la blanca sábana
a las cinco de la tarde
Una cuerda de cal ya preparada
a las cinco de la tarde

Lo demás era muerte y sólo muerte.
A las cinco de la tarde

El viento se llevó los algodones
a las cinco de la tarde,
y el oxido sembró cristal y níquel
a las cinco de la tarde.

Ya luchan la paloma y el leopardo
a las cinco de la tarde
y un muslo con un asta desolada
a las cinco de la tarde.

Comenzaron los ruegos de bordón
a las cinco de la tarde.
Las campanas de arsénico y el humo
a las cinco de la tarde.

En las esquinas grupos de silencio
a las cinco de la tarde

IGNACIO SANCHEZ MEJIAS İÇİN AĞIT

I

SÜSME VE ÖLÜM

Akşamüstü saat beşte.
Saat tam beşti akşamüstü.
Ak çarşaf getirdi bir çocuk
akşamüstü saat beşte.
Bir sepet kireç hazırlandı
akşamüstü saat beşte.
Gerisi ölümdü, yalnız ölümdü
akşamüstü saat beşte

Rüzgâr savurdu pamukları
akşamüstü saat beşte
Kristal ve nikel ekti oksit
akşamüstü saat beşte.
Boğuşur şimdi güvercinle leopar
akşamüstü saat beşte.
Ve bir kalça üzgün boynuzla
akşamüstü saat beşte.
Başladı *bordon* sesleri
akşamüstü saat beşte.
Arsenik çanlar ve duman
akşamüstü saat beşte.

Köşelerde sessiz topluluklar
akşamüstü saat beşte.
Yalnız boğanın yüreği sen!
akşamüstü saat beşte.
İnerken karın teri
akşamüstü saat beşte.
iyotla kaplanırken alan
akşamüstü saat beşte.
Ölüm bıraktı yaraya yumurtalarını
akşamüstü saat beşte.
Akşamüstü saat beşte.
Saat tam beşte akşamüstü.

Tekerlekli bir tabuttur yatağı
akşamüstü saat beşte
kemikler, flütler çınlar kulağında
akşamüstü saat beşte.
Böğürüyordu boğa alnında
akşamüstü saat beşte.
Odası, bir gökkuşağı acıdan
akşamüstü saat beşte.
Süsen bir boru yeşil kasıklarında
akşamüstü saat beşte.
Güneşler gibi yandı yaralar
akşamüstü saat beşte
kırarken camları kalabalık
akşamüstü saat beşte.
Akşamüstü saat beşte.
Ah, o korkunç beşte akşamüstü!
Beşi gösteriyordu bütün saatler!
Beşti saat akşamın gölgesinde!

2
DÖKÜLEN KAN

Bakmak istemiyorum ona!

Söyleyin doğsun ay,
bakmak istemiyorum çünkü
Ignacio'nun kumdaki kanına.

Bakmak istemiyorum ona!

Dolunay.
Durgun bulutların atı,
boz arenası rüyaların
çitlerdeki söğütlerle.

Bakmak istemiyorum ona!
Tutuşur çünkü anılarım.
Haber verin yaseminlere
küçücük beyazlıklarıyla

Bakmak istemiyorum ona!

İneği yaşlı dünyanın
gezdirdi üzgün dilini
kuma saçılmış
kandan bir burunda
ve Guisando'nun boğaları,
yarı ölüm, yarı taş,
böğürdüler iki yüzyıl gibi
toprağı çiğnemekten yorgun
Hayır.
Bakmak istemiyorum ona!

Çıkıyor sıralara Ignacio
Sırtlamış bütün ölümünü
Şafağı aradı
ama yoktu şafak.
Güvenli profilini arıyor
düş şaşırtıyor yolunu.
Güzelim gövdesine baktı
açılmış kanıydı bulduğu.
Bak demeyin bana!

Duymak istemiyorum fışkırmayı
gittikçe zayıflayan;
sıraları aydınlatan fışkırmayı
saçılıp kadifeye ve meşinine
susamış bir kalabalığın.
Kim söylüyor yaklaşmamı!
Bak demeyin bana!

Kapatmadı gözlerini
görünce boynuzları yanında,
ama korkunç anneler
kaldırdılar başlarını.
Ve yükseldi çiftlikler boyunca
gizli seslerin yeli,
göksel boğaları çağırırken
solgun sisin çobanları.
Yoktu Sevilla'da bir prens
onunla boy ölçüşecek,
ne onunki gibi bir kılıç
ne öyle yalın bir yürek.
Aslanlardan bir ırmaktı
akıl almaz gücü,
mermer bir gövdeydi sanki
kusursuz bilgeliği.
Bir Endülüs Roması havası
yaldızlardı başını
zekâdan ve bilgiden
bir sümbüldü gülüşü.
Ne güreşçiydi alanda!
Ne yaman köylü dağlarda!
Nasıl inceydi başaklara karşı!
Nasıl sert mahmuzlara!
Kırağılara nasıl yumuşak!
Nasıl da göz alırdı panayırda!.
Nasıl heybetliydi
karanlığın son *banderilla*larıyla!

Ama sonsuz bir uykuda şimdi.
Şimdi yosunlar ve otlar
usta parmaklarla
açıyor kafatasının çiçeğini.
Geliyor şimdi türkü söyleyerek kanı:
türkü söyleyerek bataklıklar, çayırlar boyunca
kayarak donmuş boynuzlardan,
sendeleyip siste cansız,
bin toynak üstünde tökezleyerek
uzun, karanlık, üzgün bir dil gibi
acılardan bir göl yapmaya
yıldızlı Guadalquivir'in orda.
Ah, ak duvarı İspanya'nın!
Ah, kara boğası acının!
Ah, katı kanı Ignacio'nun!
Ah, damarlarındaki bülbül!
Hayır
Bakmayacağım ona!
Hiçbir kadeh taşıyamaz onu,
hiçbir kırlangıç içemez,
hiçbir ışık ayazı soğutamaz,
ne bir türkü, ne bir zambak seli,
hiçbir kristal gümüşle kaplayamaz.
Hayır
Bakmayacağım ona!

3
UZATILMIŞ GÖVDE

Düşlerin inlediği bir alındır taş
ne kıvrılan suları var ne donmuş selvileri.
Zamanı taşıyan bir omuzdur taş
gözyaşı ağaçları, şeritler, gezegenlerle.

Kurşuni yağmurlar gördüm dalgalara koşan
kaldırıp incecik delik deşik kollarını,
yakalanmasın diye uzanmış taşa
ellerini çözüp kanı emmeyen.

Taş toplar çünkü tohumlarla bulutları,
tarlakuşunun iskeletini, yarıgölgenin kurtlarını
ama ne ses verir, ne kristal, ne ateş
yalnız arenalar, arenalar, duvarsız nice arenalar.

Yatıyor şimdi taşın üstünde soylu Ignacio.
Her şey bitti; ne oluyor? Bakın yüzüne:
ölüm solgun kükürtle kaplamış
karanlık bir minotorun başını yerleştirmiş.

Her şey bitti. Yağmur işliyor ağzına.
Hava çılgın gibi bırakıyor çökük göğsünü,
ve sırılsıklam karın gözyaşlarından
Aşk ısıtıyor kendini sürülerin üstünde.

Ne diyorlar? Leş kokuyor sessizlik.
Buradayız işte uzatılmış gövdeyle sönüp giden
bir zaman bülbülleri olan o kusursuz biçim
doluyor şimdi dipsiz deliklerle

Kim katlıyor kefeni? Dediği doğru değil!
Türkü söyleyen yok burada, kimse ağlamıyor köşebaşında,
ne mahmuz vuran biri var, ne yılanı korkutan:
bir şey istemiyorum burada açılmış gözlerden başka
bakayım diye durup dinlenmeden bu gövdeye.

Gür sesli adamlar olsun istiyorum burada.
Atları yatıştıran, ırmakları çeviren:
iskeletleri ses veren, güneş ve
çakmaktaşı dolu bir ağızla türkü söyleyen.

Onlar olsun istiyorum burada. Bu taşın önünde.
Dizginleri kopmuş bu gövdenin önünde.
Göstersinler bana var mı bir çıkış yolu
ölümün kıskıvrak bağladığı bu kaptan için.

Bir ağıt göstersinler bana ırmaklar gibi
tatlı sisleri, dik kıyılarıyla,
taşısın diye Ignacio'nun gövdesini, yitirsin diye
duymadan çifte soluğunu boğanın.

Yitirsin diye yuvarlak arenasında ayın,
çocukken kendini yaslı, sessiz bir boğa sanan;
yitirsin diye balıkların şakıdığı gecede
donmuş dumanın beyaz çalılarında.

Örtmesinler yüzünü ak mendillerle
alışsın istiyorum taşıdığı ölümüne.
Git, Ignacio: Duyma sıcak böğürmeyi.
Uyu, uç dinlen: Deniz bile ölür!

4
OLMAYAN CAN

Ne boğa biliyor seni ne incir ağacı,
ne atlar ne evindeki karıncalar.
Ne çocuk biliyor seni ne de ikindi
çünkü ölüsün sen sonsuza kadar.

Ne taşın sırtı biliyor seni,
ne içinde çürüdüğün siyah saten.
Bilmiyor seni sessiz anıların
çünkü ölüsün sen sonsuza kadar.

Sedef kabuktan borularla gelecek güz,
buğulu asmalar, kümelenmiş tepelerle,
ama kimse bakmayacak gözlerine
çünkü ölüsün sen sonsuza kadar.

Çünkü ölüsün sen sonsuza kadar
bütün ölüleri gibi yeryüzünün,
bütün ölüleri gibi unutulmuş
cansız bir köpekler yığınında.

Kimse bilmiyor seni. Kimse. Ama türkünü söylüyorum ben.
Profilini söylüyorum geleceğe, inceliğini.
Anlayışının dile destan olgunluğunu.
Ölüme iştahını senin, ağzındaki tada.
Yiğit neşendeki kederi söylüyorum.

Kolay doğmaz, eğer doğarsa,
böyle katıksız, böyle güngörmüş Endülüslü
İnceliğinin türküsünü söylüyorum inleyen kelimelerle
anarak üzgün bir yeli zeytin ağaçlarında.

TAMARİT DİVANI'NDAN (DIVAN DEL TAMARİT,1936)

SEZİLMEMİŞ AŞKA GAZEL

Karnındaki karanlık manolyanın
Kimseler anlamadı kokusunu,
Acıttığını kimseler bilemedi
Dişlerinle sıktığın o aşk kuşunu.

Binlerce Acem tayı uykuya yattı
Alnının ay vurmuş alanında,
O senin kar düşmanı göğsünü
Kucaklarken dört gece kollarımla.

Bakışın, tohumların solgun dalıydı
Alçılar, yaseminler arasından.
Aradım vermek için yüreğimde
O fildişi mektupları her zaman diyen.

Her zaman: acımın bahçesi benim
Gövden her zaman, her zaman şaşırtıcı
Damarlarının kanıyla dolu ağzım,
Ağzın ölümüm için söndürdü ışığını.

Ülkü Tamer

ACI KÖKE GAZEL

Acı bir kök var
ve bin taraçası dünyanın.

En küçük el bile
kıramaz suyun kapısını.

Nereye gidiyorsun, nereye, nereye?
Bin penceresi var göğün
-mor arıların savaşı-
ve bir acı kök.

Acı.

Sızlar ayağın tabanında,
içinde yüzün,
ve sızlar yeni kesilmiş
ağacında gecenin.

Aşk, düşmanım benim,
Isır acı kökünü!

KARANLIK ÖLÜME GAZEL

Elmaların rüyasını uyumak istiyorum
Kurtulmak için mezarların patırtısından,
O çocuğun rüyasını uyumak istiyorum
Yüreğini kabarmış denizlerde kesmeye kalkan.

Duymak istemiyorum bir daha
Ayrılmadıklarını ölülerin kanlarından,
Durmadan su istediğini çürümüş dudakların,
Zulümlerini çimenin, bilmek istemiyorum,
Ne de bir yılan ağzıyla çalıştığını ayın
Güneş doğmadan.

Uyumak istiyorum biraz,
Biraz, bir dakika, bir yüzyıl;
Ama herkes bilmeli ölmediğimi,
Küçük bir arkadaşı olduğumu rüzgârların,
Gözyaşlarımın büyük gölgesi olduğumu,
Bir altın olduğunu dudaklarımda, solmayan.

Beni bir peçeyle örtün şafakta,
Yumruklar dolusu karınca fırlatacak şafak çünkü üstüme
İyice ıslatacak derisini
Kıskaçları kaysın diye akrebin kunduramdan.

Uyumak istiyorum çünkü elma rüyalarını,
Beni silecek ağıtlar öğrenmeye topraktan;
Yaşamak istiyorum çünkü o karanlık çocukla
Yüreğini kabarmış denizlerde kesmeye kalkan.

Ülkü Tamer

SABAH PAZARINA GAZEL

Görmek istiyorum geçtiğini
Elvira kemerinden
adını öğrenmek
ağlamaya başlamak için.

Hangi gri ay saat dokuzda
çekti yanaklarından kanı?
Senin tohumunu kim toplar
karda parlayan alevin?
Öldürür kristalini
hangi kısa kaktüs iğnesi?

Göreceğim geçtiğini
Elvira kemerinden,
gözlerini içmek
ağlamaya başlamak için.

Nasıl çınlar pazarda
beni azarlayan sesin!
Buğday yığınlarında
nasıl kendinden geçmiş karanfil!
Nasıl uzağım yanındayken
nasıl yakınım gittiğin zaman!

Göreceğim geçtiğini
Elvira kemerinden,
kalçalarını duymak
ağlamaya başlamak için.

SUDA YARALANAN ÇOCUĞA KASİDE

İnmek istiyorum kuyuya,
Tırmanayım duvarlarına Granada'nın,
Bakmak için o yüreğe, yırtılan,
Parçalanan, suların karanlık vuruşuyla.

Yaralı çocuk inliyordu
Kırağıdan bir taçın altında.
Havuzlar, sarnıçlar, çeşmeler
Kaldırdılar kılıçlarını rüzgâra.
Sevgi coşkunlukları, yaralayan kıyılar,
Gece fısıltıları, nasıl bir beyaz ölüm!
Nasıl parçalıyordu ışık çölleri
Bütün kumlarını şafağın!
Yalnızdı çocuk,
Şehir uyumuştu boğazında.
Düşlerinden fışkıran bir su
Aktı denizin aç yosunlarına.
Çocukla acısı, karşı karşıya,
İki yeşil yağmurdu, birbirine sarılan.
Çocuk yere uzandı,
Acısı usul usul eğildi omuzuna.

İnmek istiyorum kuyuya,
Öleyim ölümümü ağızlar doldusu;
Görmek için suda yaralanan çocuğu
Doldurayım yüreğimi yosunlar, yosunlarla.

Ülkü Tamer

AĞITA KASİDE

Kapadım balkonumu
duymak istemiyorum çünkü ağıtları,
ama külrengi duvarlar arkasından
bir şey duyulmuyor ağıttan başka.

Ne kadar az melek var şarkı söyleyen,
ne kadar az köpek var havlayan,
ve avucuma sığan bin keman.

Ama kocaman bir köpektir ağıt,
ağıt kocaman bir melektir,
kocaman bir keman,
gözyaşları susturuyor rüzgârı,
bir şey duyulmuyor ağıttan başka.

GÜLE KASİDE

Gül
aramadı şafağı:
sonsuzca dalında,
bir başka şeyi aradı.

Gül,
ne bilgiyi ne gölgeyi aradı:
etin ve düşün sınırını,
bir başka şeyi aradı.

Gül aramadı gülü.
Gökte kıpırtısız
bir başka şeyi aradı.

KARANLIK GÜVERCİNLERE KASİDE

Defnenin dallarında
iki karanlık güvercin gördüm.
Biri güneşti,
öbürü ay.
Komşucuklarım, dedim:
Nerde benim mezarım?
Kuyruğumda, dedi güneş.
Boğazımda, dedi ay.
Ve yürürken
belime kadar toprakta
iki kartal gördüm mermerden
ve çıplak bir kız.
Biri öbürüydü
kız hiçbiri.
Kartalcıklarım, dedim:
Nerde benim mezarım?
Kuyruğumda, dedi güneş,
boğazımda dedi ay.
Defnenin dallarında
iki karanlık güvercin gördüm.
Biri öbürüydü
ikisi hiçbiri.

KARANLIK AŞK SONELERİ'NDEN
(SONETOS DEL AMOR OSCURO,1935-36)

TATLI YAKINMA SONESİ

Korkuyorum yitirmekten tansığını
heykel gözlerinin, gecenin
yanağıma koyduğu vurguyu
soluğunun kimsesiz gülünü.

Acı çekiyorum bu kıyıda
dalsız bir kütük olmaktan; en acısı
ne çiçeğim var, ne meyva ne de balçık
beslemek için çilemin kurdunu.

Gömük hazinemsen sen benim,
çarmıhımsan, ıpıslak kederimsen,
bir köpeksem beyliğinde senin,

bırak kalsın benden benim olan
ve süsle ırmağının sularını
terk edilmiş güz yaprağımla benim.

MEKTUP SONESİ

İçimdeki aşkım benim, yaşayan ölümüm,
boş yere bekliyorum yazdığın sözcükleri,
ve düşünüyorum da, solan çiçeklerle,
yitiririm seni yaşarsam kendim olmadan.

Ölümsüzdür hava, taş devinimsiz
bilmeden gölgeyi, sakınmadan.
İçteki yürek gerek duymaz
ayın döktüğü donmuş bala.

Ama dayandım ben. Tırmaladım damar-tellerimi
kaplan ve güvercin, belinin üstünde,
ak zambaklarla ısırıkların düellosu.

Doldur, o zaman, sözlerinle çılgınlığımı
ah, bırak yaşayayım dinginliğimde
ruhun gecesi her zaman karanlık.

ŞAİR TELEFONDA SEVGİLİSİYLE KONUŞUYOR

Suladı sesin yüreğimin kumulunu
şu şirin tahta kulübede.
Çiçek açtı bahar güneyinde ayaklarımın
kuzeyinde alnımın bir eğrelti çiçeği.

Bir ışık çamı dar boşluğun içinde
türkü söyledi tansız, kaynaksız
ve kan ağlayan içim ilk defa
umut taçları astı çatıya.

Aktı içime o tatlı, uzak ses.
O tatlı, uzak ses tazeledi beni.
Tatlı, uzak, boğuk ses.

Karanlık, yaralı bir geyik kadar uzak.
Ve karda bir hıçkırık kadar tatlı.
Tatlı ve uzak ta iliklerimde.

ŞAİR SEVGİLİSİNE "BÜYÜLÜ KENT" CUENCA'YI SORUYOR

Sevdin mi suyun damla damla
kurduğu kenti çamların ortasında?
Gördün mü düşleri, yüzleri, yolları
havanın kamçıladığı acı duvarını?

Gördün mü mavi çatlağını kırık ayın
Jucar'ın kristalle, tatlı seslerle ıslattığı?
Öptü mü alıçlar ellerini
uzak taşı aşkla taçlandıran?

Hatırlar mısın beni, tırmanırken sen
yılanın katlandığı sessizliğe,
cırcırböceklerinin, gölgelerin mahpusunu?

Görmedin mi saydam havada
sevincin, kederin yıldızçiçeğini
sana gönderdiğim tutuşan yüreğimden?

UYKUSUZ AŞKIN GECESİ

Üstümüzdeydi gece, dolunay vardı,
sen gülmüştün ben başlayınca ağlamaya.
Bir tanrı gibi bakıyordun tepeden
Gözyaşlarım bir zincirdi güvercinlerden, anlardan.

Altımızdaydı gece. Acının kristali,
ağladın derin uzaklıklar boyunca.
Bir salkımdı acım cançekişmelerden
senin kırılgan kum yüreğinin üstünde.

Sürükledi yatağa ikimizi şafak,
dayadık ağzımızı buz kesmiş
bir kan fıskıyesine sonsuza akan.

Girdi güneş içeri kapalı balkondan
ve uzattı dalını yaşamın mercanı
kefenlenmiş yüreğimin üstüne.

EK

ENDÜLÜSLÜ DENİZCİLERİN GECE TÜRKÜSÜ

Cadiz'den Cebelitarık'a
yol ne güzel!
Anlıyor deniz iççekişlerimden
benim geçtiğimi.

Ah, kız, kız,
ne çok tekne var Malaga limanında!

Cadiz'den Sevilla'ya
ne çok limoncuk var!
Anlıyor limon bahçesi iççekişlerimden
benim geçtiğimi.

Ah, kız, kız,
ne çok tekne var Malaga limanında!

Sevilla'dan Carmona'ya
bir tek bıçak yok.
Kesiyor yarım ay
ve geçiyor hava, yaralı.

Ah, delikanlı, delikanlı,
dalgalar alıp götürüyor atımı.

Ölü tuzlalarda
unuttum aşkım seni.
Kim bir yürek isterse
unutuşumu istesin benden.

Ah, delikanlı, delikanlı,
dalgalar alıp götürüyor atımı!

Deniz yutar seni
Cadiz gelme bu yana.
Ayağa kalk Sevilla
boğulmayasın ırmakta.

Ah, kız!
Ah, delikanlı!
Yol ne güzel!
Ne çok tekne var limanda
ve alanda ne soğuk!

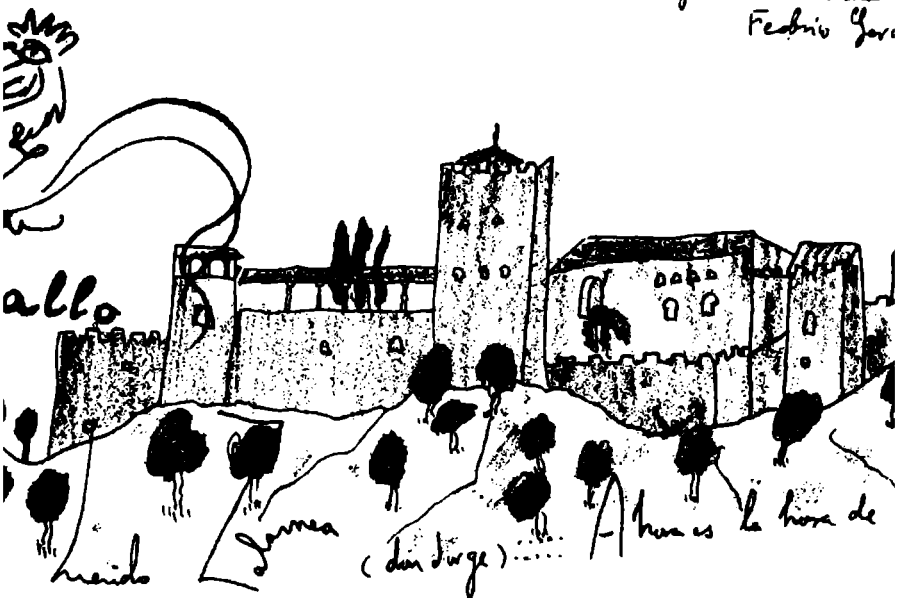
HER TÜRKÜ

Her türkü
dingin sularıdır
aşkın.

Her yıldız
dingin suları
zamanın.
Bir düğümü
zamanın.

Ve her iççekiş
dingin suları
haykırışın.

Vista general de la Alham
Federico Gar

allo

mando Gomez (don Jorge)..... Ahora es la hora de

edad de Granada.

ha llovido y ha chaparreado la lluvia en maices y cristales. El Al

Ya la publicaron esta animadísima. La Universidad abre sus puertas

ha y los jardines están en su justo punto poético. Dentro de cuatro días

a Solomonte las brujas

o pensabas venir? ¿O fué puro juego y deseo de este viaje? Hasta

dicho que vinieras porque el verano es la peor hora de esta ciudad.

sevar, puedes contemplar ya esta maravilla. Ahora que el invierno a

la ciudad más acogedora de Andalucía. Te puede vivir en ella relativ

mor. ¿Qué te parece?

Contéstame

— mi Dama.

Adios. Un abrazo muy cariñoso de tu mayor

NOTLAR

Sayfa

39 *Yahuda.* İlkçağ'da Filistin'in güney bölümüne verilen ad.

45 *Malaguena.* Malaga halk türküsü ve dansı.

73 *Çingene Romansları* üzerine şöyle diyor Lorca: "Romanslarda değişik kahramanlar var gibi görünüyorsa da, gerçekte bir tane var: Granada. Çingene adını taşısa da, kitap bir bütün olarak Endülüs'ün şiiridir. Çingene, dedim, çünkü çingene yurdumun en seçkin, en derin ve aristokratik öğesidir. Yurdumun yaşam biçimini en iyi onlar temsil ederler. Endülüs'ün ve evrensel gerçeğin alfabesini, kanını ve ateşini en iyi onlar korurlar. Bir tek kahraman var, o da Acı, bir yaz gecesi kadar koyu ve uçsuz bucaksız."

Çingene Romansları'nı "Yaratıcı Deney" adlı yapıtında parlak bir biçimde inceleyen C.M. Bowra'nın yazısından bir bölümü buraya aktarıyorum:

(...) Bu yapıtta Lorca modernizmin en önemli derslerini özümlerken aşırı yönlerinden kaçındı. Ses tonunu olağanüstü biçimde korudu. *Romanslar*'ı okurken, her şeyi Çingenelerin gözüyle gördüğümüz ya da duygularını kesinleştirebilseler böyle görürlerdi

duygusunu sürekli koruruz. Olağanüstü kavrayışıyla Lorca, modern yöntemini ilkel bir görüntüye oturtur. Onun gizeme, akıldışı davranışlara, evrendeki büyülü güçlere, akla egemen olan tutkunun doğurduğu yanılsamalara duyarlığı yalnızca Çingeneler için geçerli olmakla kalmaz izlenimci yöntemine de kusursuz bir biçimde ayarlanır. (...) Lorca'daki tümüyle şiirsel olan çekicilik konuya çok şey borçludur. Ele aldığı konudan ötürü büyük anlatım risklerine giren Lorca başarısından emindir. Çünkü ne de olsa, Çingeneler de yaşama yaklaşımlarında şairler gibi içgüdüsel sezgilerini kullanan insan varlıklarıdır. Böyle bir konuyu ele alıp çağının önemli sorunlarını gözardı etti diye suçlamak haksızlık etmek olur Lorca'ya: Onun Çingeneleri aynı bölgeden ve aynı sınıftan gelen İspanyollardan temelde çok az ayrılan, Güney İspanya'nın alçakgönüllü insanlarıdır. Lorca tanıyordu bu topluluğu ve düşgücünü, merakını uyandıran, yeteneklerini seferber eden, özel yakınlık duyduğu bu insanları yazması doğaldı. Sonuçta bize kalan çağımızda özel bir yeri olan bir kitaptır. Çünkü *Romancero Gitano* son derece uygar bir şairin bakış açısının pek çok yönden en basit erkek ve kadının bakış açısına uyduğunu göstermekle kalmayarak, modern duyarlığı yansıtmak için bulunmuş yeni araçların kentsel, karmaşık konularla sınırlı olmadığını, ilkel sayılabilecek bir bilincin güç anlaşılır düş dünyasına ve çapraşık tutkularına büyük bir başarıyla uygulanabileceğini de ortaya koymuştur.

77 Yarı pagan, yarı Hristiyan Ermiş Cristobal İspanyol folklorunda ve Çingene mitolojisinde sık rastlanan bir Pan figürüdür. Öykü, Daphne - Apollo ve Orithya ile rüzgâr-tanrı Boreas efsanelerini hatırlatır.

80 Salvador Dali'nin, "bir öyküsü var gibi görünse de aslında yok," dediği *Uyurgezer Romans*'la ilgili olarak

Lorca'nın "kimse bilmiyor ne olduğunu, ben bile" dediği söylenir.

85 Şiirin asıl adı "Sadakatsiz Evli Kadın" anlamına gelen *La Casada Infiel*'dir. Şairin kardeşi Francisco:

> Aldım onu ırmağa götürdüm
> İnandım da kız olduğuna
> oysa evlinin tekiymiş

diye başlayan türküyü ağabeyiyle birlikte bir katır sürücüsünden dinlediklerini aktardıktan sonra şöyle diyor: "Bir süre sonra, bu şiirden konuşurken Federico'ya katır sürücüsünün türküsünü hatırlattım. Türküyü tümüyle unuttuğuna büyük bir şaşkınlıkta tanık oldum. Türkünün ilk üç dizesinin, şiirin bütünü gibi kendisinin olduğunu düşünüyordu. Dahası, ısrarımdan hoşlanmamışa benziyordu, çünkü yanıldığıma inandı hep."

4. dize. Her yıl 25 Temmuz'da Ermiş Yakup adına büyük bir yaz ortası şenliği düzenlenir. İspanya'nın koruyucusu sayılan Yakup şenliği gecesinde her şey özellikle İspanyolların davranış biçimlerine uygun olmalıdır.

87 *3. dize.* "Soledad" İspanyolcada yalnızlık anlamına gelir

89 *20. dize. Torera.* Bir boğa güreşi tarzı.
28. dize. "Üç köşeli beş şapka" ile bunları giyen İspanyol korucuları kastediliyor.

91 *16. dize. Veronika.* Boğa güreşinde güreşçinin elindeki kumaşı iki eliyle boğanın önüne uzatarak beklemesi.

99 "Şair New York'da" da yer alan şiirler, 1929 Haziran'ı ile 1930 Mart'ı arasında, Lorca'nın Columbia Üniversitesi tarafından davet edildiği New York'da ve Havana'da yazıldı. "New York korkunç geliyor insana, ama sırf bu yüzden gitmek istiyorum oraya," diye yazıyordu Lorca.

Şairin ABD'yi ziyareti, 1929 Ekim'inde Wall Street'in çöküşüyle başlayan Büyük Bunalım yıllarının ilk evresine rastlar.

123 Ignacio Sanchez Mejias dönemin en ünlü boğa güreşçisi ve Lorca'nın yakın dostuydu. Birkaç kez yalnızca edebiyat ve flamenkoyla uğraşmak üzere güreşi bıraktı. Arenalara son kez döndüğünde kırk yaşının üstündeydi. 1934'de bir boğa güreşinde öldü.

125 *17 dize. Bordon.* Yaylı çalgılarda bas sesi veren tel.

127 *19 dize.* "Guisando boğaları"yla Roma döneminden kalma boğa heykelleri kastediliyor.

129 *28 dize. Banderilla.* Boğa güreşinde hayvana saplanan küçük kargı.

131 *16 dize. Minotor.* (Minotaurus). Yunan mitolojisinde gövdesi insan, başı boğa biçimindeki yaratık.

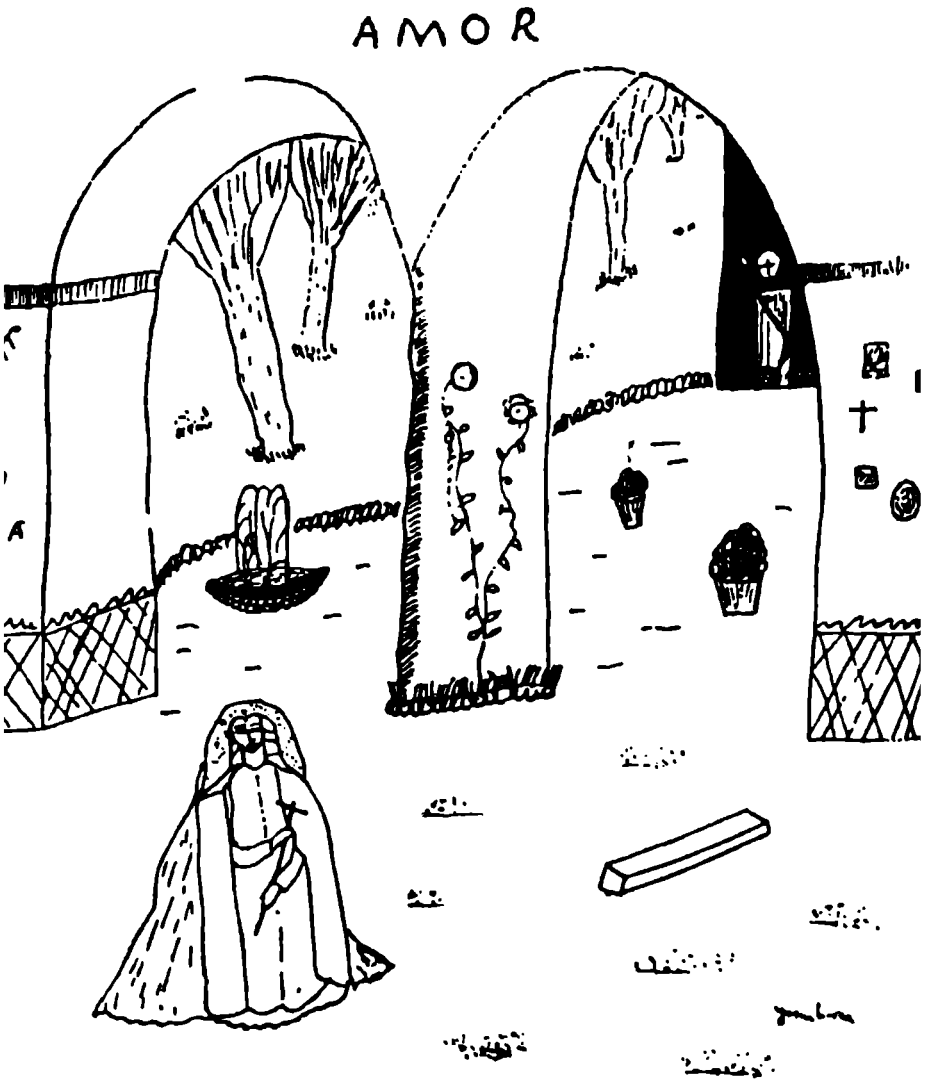
135 "Tamarit" Granada yakınlarında, Lorca ailesinin de arazisi bulunan bölgeye Araplar'ın verdiği ad. Lorca *Divan*'da yer alan şiirlerin büyük bölümünü burada yazdı.

145 *Karanlık Aşk Soneleri* Lorca'nın öldürülüşünden 46 yıl sonra bulunarak yayımlanabildi.
Soneler vezin-uyak düzenine uyulmadan serbest biçimde çevrildi.

158 Lorca'nın Jorge Zalame'ya 1928'de yazdığı mektup: Vista general de la Alhamra, (Elhamra'dan Genel Görünüm) Sevgili Zalamea (Don Jorge): Şimdi güzel şehir Granada'yı ziyaretin zamanı geldi. Bütün gün pis ve şarıl şarıl bir yağmur mısır tarlalarına ve penceremi

karşı yağdı. Sonbahar başladı. Şehir artık çok canlı. Üniversite kapılarını açtı. Elhamra ve bahçesi gerçekten de şehrin en şiirsel köşesi. Birkaç gün içinde yapraklar düşmeye başlayacak ve altın rengine boyanacak. Gerçekten buraya gelmeyi düşünmez misin; ya da yalnızca bir oyun olan bu geziden sonra ister miydin? Yazın gelmek isteyip istemediğini şimdiye dek hiç sormadım, çünkü bu şehirde en istenmeyen mevsim yazdır. Ne zaman gelmeyi istersin, şimdi her şeyi içtenlikle seyredebileceğin zaman. Kuşkusuz kış, şehrin en güzel elbisesi. Granada Endülüs'ün en ucuz şehridir. Burada çok az sayılabilecek bir parayla yaşanabilir. Ne diyorsun? Yanıt. Yanıtla beni, Adiós. En iyi Federico'ndan yürekten bir kucaklama.

E.A.

Lorca'nın "Mariana Pineda" oyunu için çizdiği desen

F. GARCIA LORCA'NIN KISA YAŞAMÖYKÜSÜ

1898 5 Temmuz'da İspanya'nın Endülüs bölgesinde, Granada yakınlarındaki Fuente Vaqueros adlı küçük bir köyde doğdu. Babası Federico Garcia Rodriguez bir toprak sahibi, annesi Vicenta Lorca Romero öğretmendi. Lorca'nın, biri küçükken ölen dört kardeşi daha vardı. Geçirdiği bir hastalık yüzünden dört yaşına kadar yürüyemedi.

1910 Aile Granada'ya taşındı. Sıradağlar, çeşmeler, türlü çiçekler, Arap mimarisiyle donanmış kentin ahalisi arasında çingeneler, Magribiler, ve 15.yüzyılda zorla Katolikliği kabul etmiş Yahudiler vardı. Kentin toplumsal yaşamına bağnaz ve incelikten yoksun bir orta sınıf egemendi. Lorca öğrenimini buradaki bir Cizvit okulunda sürdürdü. Daha çok, müzikle ilgiliydi. Paris'te müzik öğrenimi görmek istediyse de babası izin vermedi.

1918 Granada Üniversitesi'nin düzenlediği bir İspanya gezisi sonunda düzyazılardan oluşan *Impresiones y paisajes* adlı kitabı yayımlandı.

1919 Madrit'e giderek Hukuk Fakültesi'ne yazıldı. *Residencia de Estudiantes* adlı yurda yerleşti. Burada Luis Bunuel, Salvador Dali, Jose Moreno Villa, Rafael Alberti, Emilio Prados ve başka İspanyol entellektüelleriyle tanıştı.

1920 İlk oyunu olan *El malefico de la mariposa* (Kelebeğin Uğursuz Büyüsü) Madrit'de sahnelendi.

1921 *Libro de Poemas* (Şiir Kitabı) adlı ilk şiir kitabı yayımlandı.

1922 Besteci Manuel de Falla ile birlikte *Cante Jondo* şenliği düzenledi.

1927 *Mariana Pineda* adlı oyunu Madrit'de büyük başarı sağladı. Desenleri Barselona'da sergilendi.

1928 *Romancero Gitano* (Çingene Romansları) yayımlandı ve Lorca'ya kısa sürede büyük ün sağladı.

1929-30 Columbia Üniversitesi'nin davetlisi olarak New York'a gitti. Burada uğradığı büyük kültür şokunu daha sonra *Şair New York*'da adlı yapıtta yer alan şiirlerde yansıttı. İspanya'ya dönerken Havana'ya uğradı.
La Zapatera Prodigiosa (Eskicinin Tazesi) adlı oyunu Madrit'te sahnelendi ve çok tutuldu.

1931 İspanya'da Cumhuriyet ilan edildi. Lorca *Cante Jondo* adlı kitabını yayımladı.

1933 Gezici üniversite tiyatrosu *La Barraca*'nın yöneticisi oldu. Tiyatro özellikle köyleri dolaşarak, yaşamında hiç oyun görmemiş insanlara İspanyol klasiklerini oynadı ve büyük ilgi gördü. *Bodas de Sangre* (Kanlı Düğün) ve *Don Perlimplin* adlı oyunlar Madrit'de sahnelendi.
Lorca Arjantin'e, Buenos Aires'e gitti. Orada Kanlı Düğün'ü ve klasikleri sahneye koydu. *Duende'nin Kuramı ve İşlevi* adlı ünlü konferansını verdi.

1934 *Yerma* Madrit'de oynandı.

1935 Kukla oyunu *Retablillo de Don Cristobal* (Don Cristobal'in Kukla Oyunu) Madrit'de, *Kanlı Düğün* New York'da, *Dona Rosita* ise ilk kez Barselona'da sahnelendi. *Ignacio Sanchez Mejias İçin Ağıt* yayımlandı.

1936 Temmuz ayında İç Savaş başladığında, *Le Casa de Bernarda Alba* (Bernarda Alba'nın Evi) adlı oyununu yeni bitirmiş olan Lorca Granada'daydı. Kent faşistlerin eline geçen ilk yerlerden biriydi. Tehlikede olduğunu gören Lorca şair Luis Rosales'in evine sığındı. Bir ihbar sonunda, 16 Ağustos'da bu evden alınarak tutuklandı. Polislerden birinin onu, "Rus casusluğu"yla suçlayarak, "Başkalarının silahla yaptığından daha büyük zararı kalemle yaptığını" söylediği bilinir..
İki ya da üç gece gözaltında kaldı. 18 ya da 19 Ağustos'ta geceyarısından sonra, polis merkezinden çıkarıldığı görüldü. Lorca'nın yanı sıra bir öğretmen ve iki anarşist boğa güreşçisi Sierra eteğindeki Viznar köyüne götürüldüler. Tan ağarıncaya kadar bekletildikten sonra kurşuna dizildiler ve Fuente Grande pınarının yanı başındaki zeytinlikte bir hendeğe gömüldüler. Bu yörede yüzlerce kişi faşistler tarafından öldürülerek gömüldüğü için, Lorca'nın mezarının yerini tam olarak bulmak bugüne kadar mümkün olamamıştır.

ŞİİR ADLARI DİZİNİ

Acı Köke Gazel **138**
Ağıta Kaside **142**
Ağlıyor Kertenkele **56**
Antonito el Camborio'nun Sevilla Yolunda Tutuklanması **89**
Antonito el Camborio'nun Ölümü **91**
Atlının Türküsü (1860) **58**
Ay, Ay Romansı **75**
Aylardan Bir Kemer **54**

Balkon **40**
Başka Bir Anlatım **69**
1910 **101**

Çeşitlemeler **49**
Çınsabah **41**

Deniz Suyu Baladı **23**
Dilsiz Çocuk **66**
Dilsizler Sokağı **64**
Doğan Ay **62**
Düş **24**

Eden Gölünün Çift Şiiri **109**
Elveda **67**
Endülüslü Denizcilerin Gece Türküsü **155**

Gece **36**
Gerçek **60**
Gitar **31**
Güle Kaside **143**

Hançer **34**
Her Türkü **157**
Ignacio Sanchez Mejias İçin Ağıt **125**

İntihar **68**
İspanyol Koruculari Romansı **93**

Kara Acı Romansı **87**
Karanlık Güvercinlere Kaside **144**
Karanlık Ölüme Gazel **139**
"Kızım Demişti Bana...." **85**
Köy **33**
Kumsalda İki Denizci **70**
Kurumuş Portakal Ağacının Türküsü **71**
Küçük Alan Baladı **19**
Küçük Sonsuz Şiir **121**

Lola **43**

Malagueña **45**
Mektup Sonesi **148**

New York **106**

Okçular **35**

Ölünce **44**

Pencereden Noktürnler (4) **53**
Preciosa ile Rüzgâr **77**

Roma'ya Doğru Haykırış **111**

Sabah Pazarına Gazel **140**
Saeta **39**
Seherde Öldü **65**
Serenad **63**
Sessizlik **32**
Sevilla **37**
Sezilmemiş Aşka Gazel **137**
Suda Yaralanan Çocuğa Kaside **141**

Şafak **105**
Şair Sevgilisine "Büyülü Kent" Cuenca'yı Soruyor **150**
Şair Telefonda Sevgilisiyle Konuşuyor **149**
Şaşkın Türkü **57**
Şematik Noktürn **55**

Tatlı Yakınma Sonesi **147**
Türkü **61**

Uykusuz Aşkın Gecesi **151**
Uyurgezer Romans **80**

Üç Arkadaşın Masalı ve Kanonu **102**
Üç Irmağın Küçük Baladı **29**

Walt Whitman'a Övgü **115**

Yarıda Kesilen Konser **22**
Yarım Ay **50**
Yeni Türküler **25**
Yolculuk **42**

İLK DİZE DİZİNİ

Acı bir kök var **138**
Ağlıyor erkek kertenkele **56**
Ah, ne kadar zor **60**
Akar Guadalquivir **29**
Akşamüstü saat beşte **125**
Aldım onu ırmağa götürdüm **85**
Ama aşk gibi **41**
Anne **57**
Antonio Torres Heredia **89**

Balçıktan dört sütunu var **105**
Başlıyor ağıdı **31**
Binalar binalar usulca yaralanmış **111**
Bir balık giyer yüreğine **70**
Bir kuledir Sevilla **37**
Bozdu armonisini **22**

Cadiz'den Cebelitarık'a **155**

Çala çala tirşe ayını **77**
Çarpmaların altında **106**
Çıplak dağda **33**
Çocuk sesini arıyor **66**

Defnenin dallarında **144**
Deniz **23**
Dinle, yavrum, sessizliği **32**
Dinleniyor serin çeşmede yüreğim **24**
Dört ayın gecesi **65**
Durgun suları havanın **49**

East River ve Bronx boyunca **115**
Elmaların rüyasını uyumak istiyorum **139**
Enrique **102**
Eski sesim **109**
Esmer İsa **39**

Gidiyor ay su üstünde **50**
"Gölgeye susadım!" der ikindi **25**
Görmek istiyorum geçtiğini **140**
Gül **143**
Gülüşleriyle oyun oynuyor kızlar **64**

Hançer **34**
Her türkü **157**

Irmağın kıyısında **63**

İçimdeki aşkım benim, yaşayan ölümüm **148**
İnmek istiyorum kuyuya **141**

Kabarık sümbül eteğiyle **75**
Kapadım balkonumu **142**
Kara ayı altında **58**
Karadır atları **93**
Karanlık okçular **35**
Karnındaki karanlık manolyanın **137**
Kazmaları horozların **87**
Korkuyorum yitirmekten tansığını **147**
Kundak bezleri yıkıyor **43**

Küçük bir kız boğuldu **53**

Lola **40**

Mum, lamba **36**

Ne zaman ay çıksa **62**

Oduncu **71**

Ölüm **45**
Ölüm sesleri yankılandı **91**
Ölünce **44**
Ölürsem **67**

Rezene, yılan ve saz **55**

Sabahleyin saat onda **68**
Sevdin mi suyun damla damla **150**
Siyah aylardan bir kemer **54**
Suladı sesin yüreğimin kumulunu **149**

Şarkı söylüyor çocuklar **19**
Şenlik ateşleri yerleştirir boynuzlarını **69**
Şu benim bindokuzyüzon gözlerim **101**

Üstümüzdeydi gece, dolunay vardı **151**

Yeşil nasıl istiyorum seni yeşil **80**
Yolu şaşırmak **121**
Yüz atlı yas içinde **42**

Zeytin topluyor **61**

Erdal Alova, 1952'de Ankara'da doğdu. Ankara Cumhuriyet Lisesi'ni bitirdikten sonra, bir süre Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gördü. 1973 yılından sonra yayımlamaya başladığı şiirlerini En Son Çıkan Şarkılar (1980) ve Giz Dökümü (1989) adlı kitaplarda topladı. F. G. Lorca'nın dışında, Konstantinos Kavafis, N. Vaptsarov, Pablo Neruda, Guillevic, Z. Herbert ve başka yeryüzü şairlerinden çeviriler yaptı.

KAVRAM YERYÜZÜ ŞAİRLERİ, çağımızın en seçkin şairlerini, yapıtları ve yaşamlarıyla kapsamlı biçimde tanıtmayı ve dizi tamamlandığında vazgeçilmez bir kaynak olmayı amaçlıyor.
En seçkin çevirmenler tarafından hazırlanan her kitapta, şairlerin bütün şiirlerinden yapılmış bir seçme, incelemeler, notlar, yaşamöyküsü ve şiir adları/ ilk dize dizini yer alıyor.

KAVRAM YERYÜZÜ ŞAİRLERİ'nin yayımlanmış diğer kitapları:
DESNOS/Eray Canberk
NEZVAL/ Turgay Fişekçi
RILKE/Ahmet Cemal

